

Commissie
van Toezicht
Brugge

JAARVERSLAG
COMMISSIE VAN TOEZICHT
BIJ DE GEVANGENIS TE BRUGGE

JAAR 2020

Jaarverslag van de Commissie van Toezicht van Brugge 2020

0 Inleiding

0.1 Ter uitvoering van artikel 26 § 2, 4° van de Basiswet van 2 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden heeft de Commissie van Toezicht bij het Penitentiair Complex van Brugge (PCB) een verslag opgesteld betreffende de gevangenis, de bejegening van de gedetineerden en de naleving van de hen betreffende voorschriften in haar eerste volledige werkingsjaar 2020.

Helaas bleek het géén volledig werkingsjaar. Gedurende een paar maanden legde de coronapandemie ook de werking van de Commissie bijna volledig lam. Maar van zodra dat weer mocht hernam de Commissie haar bezoeken aan de gevangenis. En ze maakte van nabij mee hoe de gevangenis en haar bevolking omging met, of misschien correcter: kreunde onder de gevolgen van corona. De Commissie drukt graag haar waardering uit voor de waardige wijze waarop de hele gevangenisbevolking, gedetineerden en personeel, omgegaan zijn met de hoogst onaangename gevolgen ervan.

0.2 Dit is het Jaarverslag van de Commissie van Toezicht Brugge, niet dat van het Penitentiair Complex Brugge. Het bevat dus enkel cijfermateriaal dat direct betrekking heeft op de Commissie of een bijzondere relevantie heeft voor de werking van de Commissie. Dus bijvoorbeeld geen cijfers over de evolutie van de gevangenispopulatie, wel over de evolutie van de overbevolking, omdat die overbevolking op zich problemen voor de gedetineerden meebrengt.

0.3 Dit Jaarverslag bevat niet alleen de nieuwe bevindingen van het jaar 2020. Veel van wat erin opgenomen is kwam ook al aan bod in het Jaarverslag 2019, vaak zelfs in dezelfde bewoordingen. Daar blijkt geen gebrek aan creativiteit bij de Commissie uit, wel hoe hardnekkig de problemen zijn waar de Brugse gevangenis mee te kampen heeft, en hoe soms moeilijk oplosbaar.

0.4 Voor de ordening van dit Jaarverslag is gebruik gemaakt van de door de CTRG voorgestelde structurering. Dit heeft tot gevolg dat sommige onderwerpen op twee plaatsen aan bod komen. Het personeel bijvoorbeeld komt aan bod in hoofdstuk 2, waar een aantal feitelijke gegevens opgenomen zijn over het personeel in de Brugse gevangenis, maar evengoed in hoofdstuk 3, dat een aantal vaststellingen, bedenkingen en bezorgdheden van de Commissie met betrekking tot personeelsgerelateerde kwesties opsomt.

0.5 Waar sprake is van 'gedetineerden' worden daar ook de geïnterneerden onder begrepen. Wanneer het gaat om 'de Commissie' wordt daar de Commissie van Toezicht Brugge mee bedoeld.

1 De Commissie van Toezicht

1.1 Samenstelling

1.1.1 De Commissie van Toezicht bestond eind 2020 uit:

Francis Decoster, voorzitter
Didier Finet, ondervoorzitter
Lieven Allaert
Piet Baes
Dominique Bekemans
Marc Berkers
Kasper Blomme
Frank Bossant
Hans De Vliegheer
Maxim De Wachter
Kaat Lewyllie
Catherine Ruys
Martine Valcke
Lowiese Vanassche
Marlyse Vandevelde
Bea Verlé
secretaris: Lodewijk Langelet

1.1.2 De op 6/2/2020 overleden **commissie-arts** dr. Norbert Verleyen werd door de CTRG eerst op 20/2/2020 vervangen door dr. Johan Baeke en daarna op 19/3/2020 door dr. Lieven Allaert.

Mevr. Anne Van Iseghem nam op 2/9/2020 **ontslag als lid van de Commissie van Toezicht Brugge**.

Na het ontslag van dhr. Dirk De Vos in 2019 en mevr. Anne Van Iseghem in 2020 werd geen van beide commissieleden vervangen door de CTRG. De Commissie hoopt dat de CTRG spoedig tot vervanging van beide commissieleden zal overgaan teneinde de Brugse Commissie toe te laten weer op volledige getalsterkte te werken.

1.1.3 De CTRG verleende op 18/6/2020 ontslag aan **commissiesecretaris** mevr. Annemie Vancompennolle, op haar verzoek. In dezelfde vergadering stelde zij dhr. Lodewijk Langelet aan als secretaris van de Commissie. Dhr. Langelet was eerder reeds secretaris van de vorige Brugse Commissie.

1.2 Werking

1.2.1 Het door de Commissie opgestelde **Huishoudelijk reglement** werd op vier punten geamendeerd door de CTRG. Twee van die amendementen werden door de Commissie gecontesteerd. Ze komen aan bod onder de punten 1.2.2 en 1.2.3.

1.2.2 Het ene amendement betreft de keuze van de Brugse Commissie om met steeds twee maandcommissarissen te werken. De in de Basiswet voorziene werking met maandcommissarissen wordt door de Brugse Commissie ingevuld door de gelijktijdige inzet van steeds **twee maandcommissarissen**.

De continuïteit van de werking wordt maximaal gegarandeerd door telkens overlappende maandcommissariaten. Concreet: de ene maandcommissaris - weekcommissaris eigenlijk, maar we hanteren het woordgebruik van de Basiswet - start begin week 1 en de andere maandcommissaris begin week 2, allebei elk voor twee weken.

De keuze van de Commissie om met steeds twee maandcommissarissen te werken bleek in 2020 een bron van onenigheid tussen de Brugse Commissie en de CTRG. De onenigheid betrof twee punten.

- De CTRG schrapte in het ontwerp van Huishoudelijk reglement van de Brugse Commissie de bepaling dat ernaar gestreefd wordt alle bezoeken van de maandcommissarissen aan de instelling en hun contacten met de gedetineerden telkens gezamenlijk door twee maandcommissarissen te laten gebeuren, met een beurtrol die de continuïteit maximaal garandeert. In haar duiding daarbij gaf de CTRG aan de praktijk van een gelijktijdig bezoek van twee maandcommissarissen niet tot regel te willen verheffen. De Brugse Commissie van haar kant vindt werken met steeds twee gelijktijdige maandcommissarissen dermate fundamenteel voor haar aanpak, dat de bevestiging ervan niet mag ontbreken in haar Huishoudelijk reglement. In een nieuwe evolutie kondigde de CTRG in december 2020 voor de grote Commissies van Toezicht wel de mogelijkheid aan om ook de inzet van een gelijktijdige tweede maandcommissaris te laten vergoeden.

- De CTRG gaf aan dat deze tweede te vergoeden maandcommissaris ingezet moet worden in het kader van een werkverdeling met de eerste maandcommissaris, dat het dus niet de bedoeling is om samen dezelfde taken in duo uit te voeren. De Brugse Commissie is het daar fundamenteel oneens mee. Voor haar is werken met twee gelijktijdige maandcommissarissen een principiële keuze die niets te maken heeft met het bestrijden van werkdruk. In een schrijven aan de CTRG-voorzitter formuleerde zij volgende argumenten voor haar keuze:

"- Werken met twee commissarissen verhoogt de veiligheid van de maandcommissarissen.

- Het garandeert de aanwezigheid van een getuige bij elk gesprek met een gedetineerde en voorkomt op die wijze interpretatieverschillen. Dat maakt het de gedetineerde ook beduidend moeilijker om zich foutief te beroepen op wat de maandcommissaris hem/haar gezegd zou hebben.

- Het laat toe dat de maandcommissarissen samen kunnen nadenken en zich op heel korte termijn beraden over hoe zij met de vaak complexe en moeilijke klachten en vragen zullen omgaan. De wetgever heeft gekozen voor een systeem waarbij de

werking van de Commissie van Toezicht vooral op de schouders van de commissarissen terechtkomt. De maandcommissarissen moeten daartoe de nodige ondersteuning krijgen, en voor ons is een essentieel element van die ondersteuning dat zij hun opdracht waar nodig met z'n tweeën samen kunnen uitvoeren. Met z'n tweeën kan je veel makkelijker snel en correct inspelen op de problemen waar je mee te maken krijgt.

Kiezen voor altijd twee maandcommissarissen samen is m.a.w. geen keuze voor minder werk, voor luxe of voor comfort. Het is een keuze voor kwaliteit."

1.2.3 Het andere door de Commissie gecontesteerde amendement betreft artikel 23, waar de CTRG de bepaling aan toevoegde: "Zoals de Deontologische Code bepaalt, staat het Bureau van de Raad in voor alle communicatie naar buiten toe die betrekking heeft op een stellingname of een beslissing van de Commissie in overleg met de Voorzitter." De Commissie kan hiermee niet instemmen. De CTRG stoelt haar ingreep op het argument dat "de **externe communicatie**, en vooral het communiceren via één duidelijke stem, belangrijk is voor de geloofwaardigheid van een organisatie. Het is derhalve cruciaal dat de CTRG communiceert als zijnde één organisatie met één gezamenlijk standpunt" (brief dd. 23/11/2020 van de CTRG-voorzitter aan de Brugse Commissie). De Commissie stelt daartegenover dat de Basiswet de CTRG en de Commissies van Toezicht wel degelijk opgericht heeft als afzonderlijke instellingen, weliswaar binnen hetzelfde kader en met werkingen die elkaar aanvullen, maar toch elk met hun eigen doelstellingen. De Commissie vindt in de Basiswet geen enkele bepaling op basis waarvan de CTRG de externe communicatie van de Commissies van Toezicht naar zich toe zou trekken.

1.2.4 De Commissie van Toezicht **vergadert maandelijks**. Door de coronalockdown vielen de **maandvergaderingen** in maart en april weg. Vanaf mei vergaderde de Commissie opnieuw maandelijks, ook tijdens de zomermaanden. Alle maandvergaderingen van mei tot december vonden plaats via teleconferentie, de Commissie prijst zich gelukkig dat zij haar activiteiten op die wijze onverminderd kon voortzetten.

1.2.5 Bij de eerste coronalockdown gelastte de CTRG op 13 maart alle Commissies van Toezicht alle activiteiten binnen hun gevangenis met onmiddellijke ingang op te schorten. Vanaf 16 april kregen de Commissies de toelating om opnieuw de gevangenis te betreden en er hun brievenbussen te ledigen, maar in de fysieke nabijheid van gedetineerden komen mocht nog niet. Na een controlebezoek van de commissie-arts aan de gevangenis heeft de Commissie haar **bezoeken aan het Penitentiair Complex Brugge** hervat in de week van 27 april met de leden die daartoe bereid waren. In de periode dat de Commissie de gevangenis niet binnenmocht en dus geen brievenbussen kon ledigen, konden gedetineerden de Commissie wel onrechtstreeks bereiken via een telefoonpermanentie bij de CTRG. De Brugse Commissie ontving via dat kanaal een beperkt aantal klachten. Van zodra de CTRG medio mei het licht op groen zette voor een verdere geleidelijke hervatting van de activiteiten, heeft de Commissie dat met haar maandcommissarissen gedaan. Daarbij is ten volle rekening gehouden met de terughoudendheid van sommige van haar leden om de gevangenis in lockdowntijd binnen te gaan, er waren vrijwilligers genoeg om de permanentie te verzekeren. De gesprekken met gedetineerden zijn hervat van zodra dat weer toegelaten werd.

1.2.6 Het voornaamste kanaal waarlangs de Commissie vragen of klachten van gedetineerden capteert bleven de 12 over het hele PCB verspreide **brievenbussen**. Klachten bereikten de Commissie ook via de telefoonpermanentie bij de CTRG tijdens de corona-lockdown of rechtstreekse mailoproepen van familie van gedetineerden.

- De werking van de Commissie staat of valt met de totale discretie waarin haar communicatie met de gedetineerden kan verlopen. De Commissie ontvangt signalen dat lang niet alle gedetineerden contactname met de Commissie via de brievenbussen als voldoende veilig en discreet beschouwen. Er wordt ook gemeld dat gedetineerden soms door penitentiair personeel ontmoedigd zouden worden om klacht in te dienen of contact te zoeken rechtstreeks met de Commissie. De Commissie kon deze aantijgingen nog niet onderzoeken, maar neemt zich wel voor er in 2021 bijzondere aandacht aan te besteden. Ook de discretie bij gesprekken met gedetineerden in bijvoorbeeld de Medische boeg of gewoon ter plaatse in de verschillende secties moet een aandachtspunt zijn.

1.2.7 De Commissie bepaalde enkele **spelregels voor het al dan niet behandelen van klachten**. Zo gaat zij niet in op anonieme klachten, tenzij die een probleem aankaarten dat een bredere relevantie heeft voor de gevangenisbevolking. Anonieme klachten worden geregistreerd, en in de eerstvolgende maandvergadering wordt beslist of er al dan niet op ingegaan wordt.

Ook vrijgelaten gedetineerden formuleren soms klachten. Die kunnen belangrijke informatie bevatten over structurele tekorten. Ook deze klachten worden voorgelegd op de maandvergadering, waar beslist wordt over al dan niet behandelen.

Wanneer de gedetineerde getransfereerd is naar een andere gevangenis, kan hij/zij in bepaalde gevallen verwezen worden naar de Commissie van Toezicht van zijn nieuwe gevangenis.

En de Commissie besliste niet in te gaan op vragen of klachten die haar zouden verplichten om op verplaatsing te gaan voor onderzoek of gesprek, aangezien zij daar geen middelen voor heeft of krijgt.

1.2.8 Omwille van vooral praktische redenen organiseerde de Commissie ook in 2020 **geen zitdagen** voor de gedetineerden. Zij neemt zich voor de kwestie van werken met zitdagen nader te onderzoeken in 2021.

1.2.9 De Commissie onderkent ten volle het belang van de **Overlegorganen** waar de directie op geregelde basis in gesprek gaat vertegenwoordigers van de gedetineerden. In de mate van het mogelijke volgen vertegenwoordigers van de Commissie de vergaderingen van de Overlegorganen, weliswaar steeds slechts als waarnemer, zonder er een actieve rol in op te nemen dus. Deelnemen aan alle vergaderingen van de Overlegorganen blijft de ambitie doch blijkt niet altijd mogelijk. Dat heeft vooral te maken met het vrij grote aantal vergaderingen: de Brugse gevangenis telt drie afdelingen en dus drie Overlegorganen, en de vergaderingen van de Overlegorganen worden opgesplitst naar gelang van de thema's en gesprekspartners (onderwerpen voor de directie, kwesties in verband met het materiële beheer, en vragen die verband houden met het aanbod van de Vlaamse Gemeenschap in de gevangenis, zijnde vorming, ontspanning en sport). Het voorbije jaar werd de Commissie een aantal keren ook pas laattijdig op de hoogte gebracht van vergaderingen, wat deelname niet vergemakkelijkte.

1.2.10 De ziekte in 2019 van de **commissie-arts** en zijn overlijden begin 2020 maakte de behandeling en opvolging en medische klachten niet makkelijk. De Commissie is de CTRG dankbaar voor zijn snelle vervanging (in twee tijden), waardoor vanaf maart een nieuwe commissie-arts aan de slag kon. Dit resulteerde in opnieuw nabijer toezicht op de werking van de Medische boeg, waarover het PCB als enige gevangenis in Vlaanderen beschikt.

1.2.11 De Commissie was ook het voorbije jaar (nog?) niet actief op het vlak van **bemiddeling** tussen gedetineerden en directie - tenzij je in de allerbreedste interpretatie van het begrip elke schriftelijke of mondelinge tussenkomst bij de directie, de zaakvoerder, de hoofdverpleegkundige,... zou meerekenen die het gevolg is van een klacht of vraag van een gedetineerde.

1.2.12 Het in de Basiswet voorziene overleg tussen het **inrichtingshoofd** en de Commissie nam de vorm aan van enerzijds regelmatige deelname van het inrichtingshoofd aan een gedeelte van de maandvergaderingen, en anderzijds occasioneel overleg tussen inrichtingshoofd en voorzitter van de Commissie. Corona vormde geen fundamentele belemmering voor het contact tussen Commissie en inrichtingshoofd.

Wij beklemtonen graag de positieve houding van het inrichtingshoofd ten aanzien van onze Commissie en de vlotte samenwerking waar dit het hele jaar door voor gezorgd heeft.

1.2.13 Het voornemen van de nieuwe Commissie om zoals de vorige Commissie geregeld in gesprek te gaan met **andere stakeholders** (aalmoezeniers en moreel consultants, artsen, Justitieel Welzijnswerk,...) kon door de coronabeperkingen geen uitvoering krijgen. Het is de intentie van de Brugse Commissie om die draad weer op te nemen van zodra dat kan.

1.2.14 Vooral door de lockdown kon de Commissie het voorbije jaar weinig werk maken van de **bekendmaking van haar werking** bij de gevangenispopulatie. Zij neemt zich voor dat in 2021 goed te maken. Belangrijk was wel de distributie van de door de CTRG ter beschikking gestelde zeventalige folder over de Commissies van Toezicht bij alle nieuw binnenkomende gedetineerden en in drie fasen gradueel ook bij alle gedetineerden in het PCB.

1.3 Behandeling van verzoeken van gedetineerden en geïnterneerden / Bemiddeling

1.3.1 De maandcommissarissen zijn (minstens) **wekelijks aanwezig** in de gevangenis. Telkens ledigen zij de 12 brievenbussen van de Commissie. Deze brievenbussen zijn veruit het voornaamste kanaal om de klachten en vragen van gedetineerden te capteren. Daarnaast probeerde de Commissie in de mate van het mogelijke de vergaderingen van de Overlegorganen binnen het PCB bij te wonen, aangezien ook deze een belangrijke bron van informatie zijn over wat bij de gedetineerden leeft.

1.3.2 Op verzoeken van gedetineerden om een **gesprek** met de Commissie te hebben wordt in de mate van het mogelijke ingegaan, tenzij (uitzonderlijk) de maandcommissarissen redenen zien om niet op de vraag in te gaan. Elk gesprek wordt gevoerd met beide

maandcommissarissen, die er ook een verslagje van maken en bezorgen aan de hele Commissie.

1.3.3 Tenzij een klacht of vraag afgerond kan worden met een gesprek met de betrokkene, wordt op elke klacht of vraag **schriftelijk geantwoord**. Stellen de maandcommissarissen vast dat de klacht niet meteen beantwoord kan worden, dan sturen zij een ontvangstmelding, zodat de gedetineerde weet dat de Commissie bezig is met de behandeling van zijn vraag.

1.3.4 De Commissie heeft in 2020 niet bemiddeld tussen directie en gedetineerden in de correcte betekenis van het begrip '**bemiddeling**' als een vrijwillig en vertrouwelijk proces voor het beheer van conflicten waarbij de partijen een beroep doen op een onafhankelijke en onpartijdige derde, de bemiddelaar.

1.3.5 Alle klachten en vragen, alsook alle antwoorden en verslagen van gesprekken met gedetineerden worden door de maandcommissarissen **via mail bezorgd aan alle Commissieleden**, zodat alle leden steeds op de hoogte zijn van wat gaande is en van de wijze waarop hun collega's met de klachten omgaan, en daarop kunnen inspelen.

1.3.6 Waar nodig spreken of schrijven de maandcommissarissen naar aanleiding van vragen of klachten het inrichtingshoofd of andere verantwoordelijken binnen de gevangenis aan (hoofdverpleegster, contactpersoon van de Vlaamse overheid, dienst Boekhouding, zaakvoerders,...).

1.3.7 In de mate van het mogelijke wikkelen de maandcommissarissen de klachten autonoom af. Waar nodig leggen zij ze in de maandvergadering of via mail voor aan de voltallige Commissie.

1.4 De Commissie in cijfers

1.4.1 Inleiding

Een jaarverslag zonder cijfers is onvolledig, meten is weten. Maar men moet wel de beperkingen van het cijfermateriaal in ogenschouw nemen. De opbouw en de interpretatie van deze data hangt af van een volledige en zo correct mogelijke registratie.

Ook tijdens deze registratieperiode (kalenderjaar 2020) moesten we vaststellen dat er soms heel wat info ontbreekt (celnummer, taal, ...) en dat de classificatie van de klachtinhoud te wensen kan overlaten. Sommige klachten zijn meervoudig (bijv. problemen met voeding én problemen met de bezoeksregeling). De maandcommissarissen moeten deze klachten, opmerkingen, vragen,... vertalen naar het classificatiesysteem. Een classificatiesysteem dat een houvast biedt maar evengoed onvolkomenheden kent. Zo kunnen opmerkingen omtrent voedsel (keuken) zowel onder de rubriek 'Materiële omstandigheden in de gevangenis' als onder de rubriek 'Gezondheidszorg en gezondheidsbescherming' ondergebracht worden.

De niet-ingevulde velden werden achteraf aangevuld met behulp van de klachtomschrijving, deductie via voornamen, het kopiëren van celnummers bij dezelfde gedetineerden, respectievelijk de classificatie, het geslacht en de respectieve afdeling/sectie. Volledige correctheid kunnen wij niet garanderen. Maar door de veelheid en uitgebreidheid van data kunnen we ondanks die foutenmarge wel een aantal hoofdlijnen en tendensen formuleren.

1.4.2 De cijfers

De Commissie ontving het voorbije werkjaar 235 'klachten' brieven. 'Klachten' zijn vaak inderdaad echte klachten, maar ze kunnen evengoed opmerkingen, verzoeken om tussenkomst of informatievragen zijn. Het merendeel van deze verzoeken werd verzameld door de maandcommissarissen via hun wekelijkse rondgang langs de twaalf brievenbussen. Maar niet elke sectie heeft een brievenbus.

75 % van de verzoeken werden aangebracht door de mannelijke populatie.

De verdeling van het aantal verzoeken volgens afdeling:

afdeling	aantal verzoeken	%
Mannen 1	94	43,5
Mannen 2	65	30,1
Vrouwen	55	25,5
Elektronisch toezicht	1	0,5
Medische dienst	1	0,5
totaal	216	

De verzoeken werden aangebracht door 135 verschillende gedetineerden, wat een gemiddelde van 1,7 verzoeken per indienende gedetineerde betekent. Dit gemiddelde wordt uiteraard sterk beïnvloed door een aantal gedetineerden die meermaals een verzoek hebben ingediend. Zo heeft 1 gedetineerde tijdens dit werkjaar 15 verzoeken ingediend bij de Commissie, een ander respectievelijk 13 en 11. Eénmalige verzoeken waren afkomstig van 98 gedetineerden.

Het merendeel van de verzoeken werd opgesteld in het Nederlands (80 %), de correspondentietaal van 12 % van de gedetineerden was Frans, de overige talen die men aanduidde waren Portugees, Spaans, Arabisch en Farsi.

Als we de klachten/verzoeken binnen het classificatiesysteem onderbrengen, krijgen we volgend resultaat:

voorwerp van de klacht	geformuleerd als 1ste of enige klacht in de klachtbrief	geformuleerd als 2de klacht in dezelfde klachtbrief	totaal	%
1. plaatsing en transfer	27	1	28	11,2
2. materiële omstandigheden	54	5	59	23,7
3. leven ingemeenschap	15		15	6,0
4. contact met buitenwereld	31	1	32	12,9
5. godsdienst en levensbeschouwing	9		9	3,6
6. vorming en vrije tijd	4		4	1,6
7. werk	4	1	5	2,0
8. gezondheidszorg & -bescherming	50	5	55	22,1
9. psd	7		7	2,8
10. orde - veiligheid - dwang	12		12	4,8
11. tucht	7	1	8	3,2
12. commissie van toezicht	15		15	6,0
totaal	235	14	249	

Zowel de materiële omstandigheden als de gezondheidszorg waren onderwerp van vele verzoeken. Beide vormen samen meer dan 45 % van de verzoeken. Ook kwamen er veel vragen en verzoeken binnen omtrent de geldende beschermingsmaatregelen ten gevolge van de covid-19 pandemie.

Ook deze cijfers moeten met de nodige voorzichtigheid gelezen worden. De verzoeken gelieerd aan medische problematiek kenden een grote stijging. Dit is deels te verklaren door de communicatie en actieve aanwezigheid van onze commissie-arts. Daarnaast gebiedt de eerlijkheid op te merken dat bijv. 13 verzoeken m.b.t. deze materie door één en dezelfde persoon werden aangebracht.

De bejegening van gedetineerden door de penitentiair beambten werd ook meermaals aangeklaagd en kunnen we terugvinden onder de categorie 1 en 10.

Opmerkelijk is het lage aantal verzoeken in verband met vorming, vrije tijd en werk. Ten gevolge van de coronaproblematiek werden hier ook heel wat initiatieven opgeschort.

De opstart van de Klachtencommissie op 1 oktober 2020 bracht wat onduidelijkheid en verwarring met zich mee, wat resulteerde in verzoeken en klachten die naar de verkeerde instantie werden gezonden.

Een verdere analyse van de klachten/verzoeken binnen het classificatiesysteem en gelieerd aan de diverse afdelingen, levert volgend resultaat op.

voorwerp van de klacht	Mannen 1	Mannen 2	Vrouwen
1. plaatsing en transfer	9	13	5
2. materiële omstandigheden	34	12	7
3. leven in gemeenschap	3	9	1
4. contact met buitenwereld	16	8	3
5. godsdienst en levensbeschouwing			9
6. vorming en vrije tijd	1		3
7. werk	2	2	
8. gezondheidszorg en -bescherming	11	10	19
9. psd	2	1	2
10. orde - veiligheid - dwang	3	5	2
11. tucht	3	2	3
12. commissie van toezicht	11	3	1
totaal	94	65	55

Op de afdeling Mannen 1 (langgestraften) vormen de problemen die verband houden met de materiële omstandigheden meer dan 36 % van het totaal aantal verzoeken. Ook de problemen omtrent het verstoord contact met de buitenwereld (corona) vormen aanleiding tot klachten/verzoeken aan de Commissie.

Op de afdeling Mannen 2 worden vooral verzoeken/klachten ingediend over de plaatsing en transfer van de gedetineerden (20 %). Hieronder vallen o.a. racistische bejegening, betwisting van overbrenging,... Klachten of verzoeken omtrent de materiële omstandigheden en de gezondheidszorg volgen met respectievelijk 18 en 15 %.

Op de Vrouwenafdeling valt het hoge percentage klachten inzake gezondheidszorg en -bescherming sterk op (34 %). Maar ook hier de bedenking dat een tiental verzoeken door eenzelfde persoon werden ingediend. Ook valt op dat enkel bij de vrouwenafdeling klachten omtrent de beleving van godsdienst of levensbeschouwing werden ingediend (16 %). Ook hier dient gemeld dat het indienen van deze klacht vooral door één persoon werd verricht.

1.4.3 Besluit

Op een bevolking van om en bij de 700 gedetineerden werden er door 135 (ca. 20 %) verschillende gedetineerden verzoeken gericht aan de Commissie, wat resulteerde in meer dan 235 afzonderlijke vragen. De materiële omstandigheden (infrastructuur gebouw, keukens en doucheproblematiek, kantine en externe aankopen, overbevolking) en de gezondheidszorg en -bescherming (medische expertise, verstrekte zorgen, interne en

externe doktersraadplegingen,...) vormden het merendeel van de verzoeken tot tussenkomst van de Commissie.

De coronapandemie heeft daarbij nog bijkomende problemen veroorzaakt die het contact met de buitenwereld ernstig verstoord hebben.

Iedere afdeling binnen de gevangenis en haar respectieve secties heeft haar eigenheid en apart regime (langgestraften, beperkte detentie, geïnterneerden, drugsvrije afdeling, voorlopige hechtenis, kortgestraften, ...). Om de problematiek die door de gedetineerden wordt ervaren nog duidelijker te kunnen benoemen, zou het nuttig zijn deze data-analyse per sectie te doen. Sectiegebonden pijnpunten kunnen aldus naast de gemeenschappelijke duidelijker benoemd worden en vormen zo het onderwerp tot bemiddeling en dialoog met de directie.

2 Het Penitentiair Complex Brugge (PCB)

2.1 De inrichting

2.1.1 Het PCB (Penitentiair Complex Brugge) bestaat uit 3 afdelingen:

- Mannen 1 is de afdeling voor definitief veroordeelden met een straf van meer dan vijf jaar;
- Mannen 2 is de afdeling voor verdachten, beklaagden, niet-definitief veroordeelden en veroordeelden met een straf van minder dan vijf jaar;
- Vrouwen is de gevangenis voor vrouwelijke gedetineerden en geïnterneerden; moeders kunnen hier hun kind bij zich houden tot de leeftijd van drie jaar.

De totale capaciteit bedraagt 626 personen.

Het penitentiair complex omvat ook

- een medisch centrum met zowel kabinetten voor onderzoek en behandeling en een operatiezaal als een beddenhuis; voor meer complexe medische ingrepen werkt het PCB samen met het AZ Sint-Jan in Brugge;
- een drugsvrije afdeling (DVA);
- een afdeling Beperkte Detentie.

2.1.2 Het PCB is de grootste gevangenis van Vlaanderen, het werd in gebruik genomen in 1991 en wijkt inzake structuur sterk af van de klassieke Ducpétiaux-sterstructuur van vele gevangenissen met een centraal gedeelte waarop verschillende vleugels bijeenkomen. De Brugse gevangenis is gebouwd in de vorm van een kruis met daarop kamvormige armen, die het mogelijk moest maken te werken met kleine leefgroepen van gedetineerden. Deze decentrale structuur noodzaakt evenwel beduidend meer penitentiair personeel.

Centraal gelegen zijn de gemeenschappelijke ruimtes zoals de administratie, de keuken en het personeelsrestaurant, het bezoekerscomplex, de centrale controlekamer, de sportzaal, een polyvalente ontspanningszaal en lokalen voor de erediensten. Er is ook een - weliswaar nooit voor die functie gebruikt - zwembad.

2.2 Opmerkelijke gebeurtenissen of veranderingen binnen de inrichting

2.2.1 De voornaamste gebeurtenis in het PCB was uiteraard **corona en de gevolgen van de coronalockdown** voor het leven in de gevangenis. Ook elders in dit Jaarverslag wordt ingegaan op aspecten ervan.

Het aantal binnen het PCB vastgestelde coronabesmettingen bleef in 2020 zeer beperkt: er werd een besmetting vastgesteld bij 36 personeelsleden en 6 gedetineerden. Daar dient wel aan toegevoegd dat het PCB, als enige gevangenis in Vlaanderen met een eigen Medische boeg, ook instond voor de opname van 127 gedetineerden met covid uit andere gevangenissen, want alle besmette gedetineerden van Belgische gevangenissen werden geconcentreerd in slechts twee gevangenissen, nl. Lantin (patiënten zonder medische klachten) en Brugge (patiënten met medische klachten). Van die groep moest slechts één gedetineerde afgevoerd worden naar het AZ Sint-Jan in Brugge. Dat het aantal 'eigen' besmettingen zo klein bleef is zeker een indicatie van de ernst waarmee de Brugse gevangenis met alle aspecten van de coronapreventie omging.

In december was er wel een ernstige corona-uitbraak in de keuken van de Brugse gevangenis, waardoor de keuken tijdelijk gesloten moest worden.

2.3 De penitentiaire inrichting in cijfers

2.3.1 Gevangenisbevolking

De Commissie van Toezicht beschikt niet over gedetailleerde gegevens over de evolutie van de gevangenisbevolking en verwijst ervoor naar het hoofdbestuur.

Ook omtrent de overbevolking in de Brugse gevangenis beschikt de Commissie over geen gedetailleerde gegevens, de cijfers waarover zij beschikt zijn slechts momentopnamen. Maar deze momentopnamen geven wel al een duidelijke indicatie, zie hier de aantallen 'grondslapers' op de dag van de maandvergaderingen: 5 in januari, 13 in februari, geen in mei, 18 in juni, 40 in juli, 38 in augustus, 28 in september, 39 in oktober, 36 in november, en 33 in december. Beduidend meer overbevolking in de tweede helft van het jaar dus. Dat er in mei geen waren kwam door de voorlopige vrijstellingen. Het woord 'grondslapers' mag overigens niet letterlijk opgevat worden, bijna niemand slaapt op een matras op de grond. Doorgaans slaapt een 'grondslaper' op een matras met laken en deken op het tablet of de tafel.

De overbevolking situeert zich in de afdeling Mannen 2, de kortgestraften (tot vijf jaar) en verdachten of beklagden dus. Bij Mannen 1 is er geen overbevolking. Toch draagt Mannen 1 er mee de gevolgen van. Want door de overbevolking bij Mannen 2 worden gedetineerden met een straf tussen 3 en 5 jaar overgebracht van die afdeling naar Mannen 1.

Ook al is dat niet de bedoeling, toch verblijven in de Brugse gevangenis nog een flink aantal geïnterneerden. In 2020 was er zelfs een opvallende stijging van het aantal geïnterneerde vrouwen, van 7 in het begin van het jaar over 30 op het hoogtepunt van corona tot 21 aan het jaareinde.

2.3.2 Personeel

- De Commissie van Toezicht verwijst voor cijfers over het personeelsbestand naar de directie of het hoofdbestuur.
- Bij het bewakend personeel zijn er drie niveaus: Penitentiair Bewakingsassistent (PBA, = de gewone cipier), PBA Ploegchef, en Penitentiair Assistent (PA). In de praktijk zijn er ook verscheidene dienstdoende PA's, zij doen wel al het werk van een PA maar zijn daar nog niet voor gekwalificeerd.
- In het Jaarverslag 2019 werd reeds gewezen op de voor de gedetineerden gedurende lange tijd rampzalige gevolgen van de onderbezetting. De vakbonden weigerden immers activiteiten van gedetineerden (vorming, onspanning, sport, cultuur,...) te laten plaatsvinden of te laten hervatten zolang de minimale personeelsbezetting van 516 VTE's (voltijdsequivalenten) niet gehaald werd.

De sluiting van de Afdeling Individuele Bijzondere Veiligheid (AIBV) binnen de Brugse gevangenis in de laatste maanden van 2019 zorgde in de eerste maanden van 2020 voor een lichte overschrijding van de minimale personeelsbezetting. Heel wat personeelsleden van de AIBV waren immers afkomstig van het PCB en konden er meteen naar terugkeren. Door gewone personeelsfluctuatie (ontslagen, pensioneringen,...) zakte het aantal personeelsleden vanaf het voorjaar 2020 weer onder het minimumaantal. Maar door de aanwerving van jong bewakend personeel in het Rosetta-statuuut - tot 26 jaar, een bij het gevangeniswezen vaak toegepaste tewerkstellingsmogelijkheid - en de instroom na het aanwervingsexamen voor penitentiair bewakingsassistent kon het personeelsbestand vanaf september/oktober toch weer opgetrokken worden tot het voorziene minimum.

Personeelstekort hoefde de activiteiten van gedetineerden in de Brugse gevangenis dus niet langer in de weg te staan. Maar ondertussen heerste wel corona over het land...

- De opvallend militante opstelling van het gevangenispersoneel van het PCB mag blijken uit het grote aantal stakingsdagen, we telden er 18. Voor alle duidelijkheid: de dagen waarop een staking begon om 18 of 22 uur (om de dag erop voortgezet te worden) zijn niet meegeteld in dit cijfer. Er waren stakingsacties in zes van de twaalf maanden, het ging in de meeste gevallen dus om korte stakingen, alleen in januari was er een driedaagse en heel kort daarna een vierdaagse staking. Alle overige stakingen besloegen één of twee dagen. Het lijkt erop dat op deze wijze de in 2020 van toepassing geworden minimale dienstverlening in de gevangenissen, die immers pas in werking treedt wanneer een staking langer dan 48 uur duurt, met groot gemak omzeild wordt. Maar ook de gevolgen van korte stakingen zijn ingrijpend voor de gedetineerden.
- Elk beginnend personeelslid volgt een basisopleiding van tien weken. Die wordt gespreid over 1 jaar. De personeelsleden moeten dus niet eerst de hele opleiding gevolgd hebben om te kunnen starten op de werkvloer. Doorgaans vormen de eerste maanden een combinatie van werken én opleiding en zijn ze eigenlijk stagemaanden voor de nieuwe personeelsleden. Door corona was het opleidingscentrum gesloten. Het Opleidingscentrum voor Penitentiair Personeel (OCPD), dat de basisopleiding voor al het Vlaams penitentiair personeel verzorgt, is overigens gehuisvest in de Brugse gevangenis. Er is geen verplicht bijscholingstraject voor het gevangenispersoneel, ook geen opvolging van individuele personeelsleden voor wat hun bijscholing betreft. Bepaalde vorming (bijv. agressiebeheersing) kan wel individueel verplicht worden.

- Elke personeelslid doorloopt jaarlijks een evaluatiecyclus. Mede naar aanleiding van nogal wat klachten over racistisch taalgebruik of gedrag bij bewakingspersoneel die de Commissie signaleerde is daar vorig jaar een functioneringscriterium inzake integriteit aan toegevoegd. Elke evaluatiecyclus omvat verplicht een planningsgesprek en een evaluatiegesprek. Functioneringsgesprekken kunnen maar zijn optioneel.

2.4 De infrastructuur

Het Penitentiair Complex Brugge werd weliswaar pas dertig jaar geleden, in 1991, in gebruik genomen, maar de eerlijkheid gebiedt te schrijven: de infrastructuur is op heel wat punten tot op de draad versleten. De twee punten waarop dit in 2020 voor de gevangenisbevolking de meest ingrijpende gevolgen had, waren de keuken en de douches.

2.4.1 De gevangenskeuken

De Commissie signaleerde het probleem reeds in haar Jaarverslag 2019: de belangrijkste toestellen in de gevangenskeuken zijn defect en einde loopbaan, waardoor de keuken zo goed als onbruikbaar geworden is. Alleen een totale renovatie van de keuken kan redding brengen. Het gevolg is - en dat was ook al zo in 2019 - dat de meeste maaltijden van gedetineerden extern aangeleverd moeten worden - zie in dit verband punt 3.3. Er kon in 2020 geen enkele beterschap ten opzichte van 2019 gemeld worden.

De Regie der Gebouwen maakte een plan op voor de volledige renovatie van de keuken en publiceerde daar in 2020 ook de nodige aanbestedingsdossiers voor. Tegen het einde van 2020 bleek evenwel dat voor geen enkele der uit te besteden percelen geldige offertes ingediend waren, zodat de hele procedure ab initio hernomen moest worden.

De Commissie kan alleen maar hard aandringen op de zeer prioritaire behandeling van dit renovatiedossier door de Regie der Gebouwen. Er zijn wellicht weinig dossiers bij de Regie waarvan het niet opgelost raken zoveel ongemak en terechte frustratie bij zoveel betrokkenen veroorzaakt.

2.4.2 De douches

Een tweede infrastructuurdossier dat de gedetineerden ernstig ongemak bezorgt zijn de douches. We citeren er het instellingshoofd over, in het verslag van de maandvergadering op 28 juli: "Er zijn met de douches overal problemen: in de afdelingen waar de douches nog niet vernieuwd zijn, werkt de helft helemaal niet; waar de douches wel vernieuwd zijn, is er te weinig waterdruk en is het water snel koud." De gevolgen: onvoldoende en onvoldoende regelmatige toegang tot de douches - we citeerden hier vorig jaar reeds de beschikbaarheid van slechts 2 douches voor 40 gedetineerden in een sectie - en gedurende vaak maanden moeten douchen met koud of amper lauw water. Het probleem wordt aangepakt, maar de oplossing vergt ingrepen op heel wat plaatsen en moet over een lange periode gespreid worden.

Ook hier dringt de Commissie aan op blijvende inspanningen om het probleem in alle afdelingen zo spoedig mogelijk opgelost te krijgen. Voldoende en voldoende warm douchewater kan niet echt als luxe beschouwd worden.

2.4.3 Andere

Andere ingrijpende herstellings- of renovatiewerken hadden betrekking op de rioleringen en de vele poorten die de gevangenis rijk is. Maar deze hadden beduidend minder ingrijpende gevolgen voor de gevangenisbeswoners.

3 Het toezicht

3.1 Inleiding

De Commissie heeft haar werking ook in 2020 vooral toegespitst op de behandeling van de individuele klachten en vragen van gedetineerden en op de bemiddelende rol die zij daarbij kon spelen. De behandeling van meer dan 235 klachten op jaarbasis en de correspondentie en het administratieve werk die ermee gepaard gaan doen de Commissie wel nadenken over de wenselijkheid van deze aanpak: dreigen wij door de bomen van individuele klachten het bos van de structurele problemen in de gevangenis niet uit het oog te verliezen? En vooral: laat de behandeling van al die klachten ons, vrijwilligers allemaal, voldoende tijd om grondiger in te gaan op de ernstige problemen waarmee het PCB te kampen krijgt?

De vrij systematische aanwezigheid van Commissieleden bij de vergaderingen van de Overlegorganen kan een eerste vorm van antwoord op bovenstaande bezorgdheid zijn. Omdat de individuele klachten lang niet altijd een representatief beeld geven van wat bij de gedetineerdenpopulatie leeft, besliste de Commissie in de loop van het jaar om zoveel mogelijk vergaderingen van de Overlegorganen in de drie afdelingen van het PCB bij te wonen. Dit draagt bij tot een beter en genuanceerder zicht op de leefomstandigheden in de gevangenis en helpt de Commissie zelf meer en beter de prioriteiten te stellen bij de aspecten van het gevangenisleven die zij systematischer wenst op te volgen.

De Commissie blijft intussen groot belang hechten aan de opvolging van de individuele klachten die haar bereiken en aan de bescheiden bemiddelende rol die zij daarbij vaak kan spelen.

De Commissie heeft tot nu toe geen formele aanbevelingen gericht tot de directie. Wel kaart zij in haar maandelijks overleg met het instellingshoofd, en ook tussendoor, voortdurend problemen en punten van zorg aan bij de directie. We kunnen hier dus geen overzicht van formele aanbevelingen voorleggen, maar bevestigen wel onze intense samenspraak met de directie het hele jaar door.

Hieronder volgt een overzicht van de punten die de Commissie, zonder enige aanspraak te willen maken op volledigheid, opvielen. Deze opsomming wordt beperkt tot klachten die haar meermaals bereikten. We hanteren hierbij de door de CTRG aangeboden opdeling van aandachtspunten.

3.2 Penitentiaire bevolking

- Een structureel probleem waar het PCB, net als andere gevangenissen in België overigens, ernstig mee te kampen heeft, is dat van de overbevolking. We gingen er reeds onder punt 2.3.1 op in. Het is ontmoedigend dat de Commissie ook in dit Jaarverslag

opnieuw de alarmbel moet luiden over dit dringende probleem, en dat zij zich er tegelijk bewust van moet zijn dat voor dit probleem in 2021 geen begin van oplossing in zicht is.

De ongemakken die de overbevolking betekent voor de betrokken gedetineerden en hun celgeno(o)t(en) liggen voor de hand. Bij de inschatting ervan moet uiteraard ook rekening gehouden worden met de sowieso al minimale oppervlakte van de cellen waar zij bijkomend aan toegewezen worden.

De overbevolking brengt ook met zich mee dat niet-rokers soms tegen hun zin een cel moeten delen met rokers.

3.3 Detentieomstandigheden

3.3.1 Voeding

Wellicht de voornaamste bron van ergernis en klachten in de Brugse gevangenis is de **voeding**. De oorzaak hiervan ligt in de eerste plaats bij het uitvallen van de gevangeniskeuken door defecte en niet meer herstelbare toestellen en het uitblijven van een oplossing voor dit probleem - zie ook onder punt 2.4.1. Het gevolg is dat, met uitzondering van de dieetmaaltijden, alle warme maaltijden van de gedetineerden extern aangeleverd moeten worden, individueel verpakt in kant en klare porties. De klachten over deze kant-en-klarmaaltijden zijn legio én terecht: eentonigheid en onvoldoende afwisseling in het aanbod, te kleine porties, vraag naar meer groenten en fruit en naar gezonde voeding... De Commissie dringt aan op absolute prioriteit voor de renovatie van de gevangeniskeuken. Want welbevinden begint met de kwaliteit en kwantiteit van de beschikbare voeding.

Maar de renovatie van de gevangeniskeuken zal niet automatisch leiden tot het verdwijnen van alle klachten over kwaliteit en kwantiteit van de catering voor de gedetineerden. Het toezicht op de voedselveiligheid mag zich niet beperken tot wat in de keuken gebeurt. De afstand, in afstand én in tijd, tussen gevangeniskeuken en alle secties waar gedetineerden verblijven noodzaakt uitgebreidere controle op de hele voedselketen binnen het PCB. De Commissie dringt aan op een uitbreiding van de controle tot die hele voedselketen.

De afhankelijkheid van extern geproduceerd middageten leidde trouwens ook tot een serieuze overschrijding van de officiële voedingsdagprijs die geldt voor de Belgische gevangenissen en amper 3,66 euro bedraagt.

De Commissie herhaalt haar onvrede over de afwezigheid van een dieetkundige in het PCB. In een gevangenis van die omvang en waar overigens ook een Medische boeg deel van uitmaakt, is dit moeilijk aanvaardbaar.

3.3.2 Kantine

De Commissie kan niet anders dan herhalen wat zij al in haar Jaarverslag 2019 schreef: er zijn heel wat klachten over de **hoge prijs van het kantine-aanbod**, ook in de Overlegorganen wordt daar vaak over geklaagd. Dat heeft grotendeels te maken met het zeer beperkte aanbod van goedkopere huismerken van grootwarenhuizen of discounters op de kantenlijsten, waardoor aankopen bij de gevangenskantine beduidend duurder uitvallen

dan in de supermarkt. Pogingen van de gevangenisadministratie om dit euvel te verhelpen lukken blijkbaar niet zo makkelijk. Gedetineerden die kunnen vergelijken vragen zich af waarom andere gevangenen er beter in slagen om producten van huismerken in hun kantine-aanbod op te nemen. De Commissie dringt aan op hernieuwde inspanningen van de zaakvoerder om het aanbod van goedkope huismerken substantieel uit te breiden.

De klachten over de kantine blijven dermate frequent dat de Commissie zich voorneemt de kantinewerking in het PCB op een meer systematische wijze door te lichten in 2021.

3.3.3 Overlegorganen

De Commissie wees vorig jaar al op de toename van de klachten over de **Overlegorganen** binnen de Brugse gevangenis, en ze moet vaststellen dat er geen beterschap optreedt. Gedetineerden raken gefrustreerd over het magere resultaat dat hun vergaderen oplevert. Dezelfde punten dienen telkens opnieuw geagendeerd en besproken omdat de vorige bespreking weinig of niets opgeleverd heeft. De Commissie herhaalt haar vermoeden dat het gevoel van onvrede misschien mee gestimuleerd wordt door onvoldoende terugkoppeling. Wanneer een voorstel van de gedetineerden onderzocht wordt maar uiteindelijk niet haalbaar geacht wordt en die conclusie wordt niet teruggekoppeld naar de vraagstellers, dan houden zij de indruk over dat er niets met hun voorstel gedaan is. En dat voedt het gevoel dat het Overlegorgaan geen nut heeft. De Commissie vraagt de directie na te denken over maatregelen voor een betere werking der Overlegorganen, om te vermijden dat deze Overlegorganen draagvlak binnen de gedetineerdenpopulatie verliezen. Ook duidelijker afspraken over agenda-opmaak, planning van de vergaderingen en verslaggeving zijn nodig.

3.3.4 Strafcellen

3.3.4.1 Werkgroep Strafcellen

Midden 2020 besliste de Commissie een werkgroep Strafcellen op te starten. Deze kreeg de opdracht uit te maken hoe de Commissie de strafcellen en de bejegening van de gedetineerden in de strafcellen beter en op structurele wijze kan volgen. De aanleiding was dubbel. Er was een schrijnend voorval dat nogal wat vragen deed rijzen over de bejegening van de betrokken gedetineerde in de strafcel. Maar evenzeer moest de Commissie vaststellen dat haar maandcommissarissen er door tijdsgebrek vaak niet toe komen de strafcellen te bezoeken en dat de strafcellen voor de meeste commissieleden eigenlijk onbekend terrein zijn. Het gerichtere toezicht door de werkgroep heeft de bezorgdheid over de aanpak van de strafcellen en de bejegening en de geestelijke gezondheid van de gestrafte gedetineerden bevestigd.

In een eerste fase spitste de werkgroep zijn aandacht toe op de locatie en inrichting van de straf- en beveiligde cellen, het toezicht erop, de procedures en de rechten van de gestraften, de bij te houden registers aan de cellen, enz. De activiteiten van de werkgroep liepen grotendeels parallel met het onderzoek naar de strafcellen dat de CTRG ondertussen over alle Belgische gevangenen heen opgestart is. De werkgroep heeft er met aandacht aan meegewerkt. De systematiek van het door de CTRG opgezet onderzoek hielp daarbij. Contact met het instellingshoofd droeg bij tot een betere kennis van een aantal punten.

Er blijven nog heel wat vragen op tafel liggen:

- de problemen rond fixatie en het ontbreken van een fixatieprotocol;
- de hoge bezettingsgraad van de strafcellen in Mannen 2;
- geen toegang voor de gedetineerde op strafcel tot de brievenbussen van Commissie;
- de gebrekkige communicatie met anderstalige gedetineerden die Frans noch Engels spreken;
- is er in elke straf- of beveiligde cel een klok aanwezig?
- kan er een kalender opgehangen worden?
- verschillende aanpak in de vrouwenafdeling dan bij de mannen, en hoe kan er in de mannenafdelingen meer geëvolueerd worden naar een attitude van zorg en herstel;
- kunnen er in alle straf- en beveiligde cellen kussens en kussenslopen beschikbaar zijn?
- streven naar een vervanging van de ruiten in de cellen waar het daglicht niet zichtbaar is;
- de vraag dat de werkbladen waar elke interventie (douche, maaltijd, toezicht,...) op genoteerd wordt, ook te vinden zijn bij de cellen en niet enkel op het bureel van de beampten;
- meer transparantie bij het geven van extra's;
- ervoor zorgen dat de maandcommissarissen negatieve bevindingen over de strafcellen telkens rapporteren aan de directie en dat dit een vast agendapunt blijft;
- blijven aankarten dat de overbevolking meespeelt in de bezetting van de strafcellen.

Voor de toekomst blijft onze bezorgdheid de geestelijke gezondheid van de gestrafte. En voor de Commissie blijft de operationele uitdaging bestaan om voor de maandcommissarissen voldoende ruimte te garanderen voor de opvolging van de strafcellen. Voor de praktische aspecten daarvan zal een handleiding voor de maandcommissarissen opgemaakt worden. Maar vooral hangt voldoende aandacht van de maandcommissarissen voor de strafcellen samen met de bredere discussie die de Commissie in 2021 wil voeren over de prioriteiten binnen haar werking.

3.3.4.2 SWOT-analyse

De werkgroep maakte een sterkte-zwakteanalyse van zowel de strafcellen in de Brugse gevangenis als van het toezicht erop door de Commissie van Toezicht.

Sterktes

a) De strafcellen

- de duidelijkheid;
- als de persoon er zelf naar vraagt, kan dit een oplossing zijn;
- op de vrouwenafdeling wordt er meer gewerkt vanuit een zorgattitude, er is meer ruimte voor dialoog, en er heerst meer openheid.

b) De Commissie van Toezicht

- de Commissie heeft het mandaat om zaken aan te kaarten en advies uit te brengen;
- de regelmaat van de bezoeken aan de strafcellen en de gedetineerden die er verblijven, en het rapporteren kan op termijn een stimulans zijn tot het naleven van de regels.

Zwaktes

a) De strafcellen

- straf als straf is geen oplossing, opsluiten zonder meer is niet van deze tijd;
- niet doeltreffend als er geen psychologische begeleiding bij komt kijken;
- het is een teken dat het niet goed gaat in de gevangenis;
- we vermoeden dat heel wat personen die er terechtkomen worstelen met psychische problemen of persoonlijkheidsstoornissen;
- plaatsing in een strafcel kan het alternatief niet zijn voor het structureel ontbreken van kwaliteitsvolle geestelijke zorg;
- registers worden onnauwkeurig ingevuld;
- geen notities van observaties en van gesprekken met de gedetineerde op de mannenafdelingen met het oog van een betere opvolging;
- geen opvolging voor het bieden van perspectief;
- er is een wettelijk administratief kader, nl. de registers; maar er ontbreekt een kader met aandachtspunten voor het mentale welzijn;
- beambten zijn niet pedagogisch opgeleid;
- het verband tussen overbevolking en het gebruik van de strafcellen is een structureel probleem en moet aangekaart worden;
- de dwang;
- de leefbaarheid op gebied van de beschikbaarheid van degelijk bedlinnen, daglicht, de verwarming enz. is geen prioriteit.

b) De Commissie van Toezicht

- er is onvoldoende tijd om de strafcellen te bezoeken;
- psychologisch kan het een zware confrontatie zijn;
- geen brievenbussen aan de strafcellen;
- onbekend terrein.

Kansen

a) De strafcellen

- het moeilijke gedrag kan een aanleiding zijn tot opvolging en begeleiding door paramedische professionelen;
- kans tot werken aan herstel;
- uitwisseling van ervaring en kennis van het personeel op de Vrouwenafdeling met de andere afdelingen waar zich strafcellen bevinden;
- bijscholing voor het personeel om te voorkomen dat iemand er terechtkomt;
- om het model voor isolatie uit de psychiatrie als leidraad te gebruiken;
- de Afdeling Individuele Bijzondere Veiligheid (AIBV) werd gesloten na inspectiebezoeken van de CTRG; moet de vraag naar het gebruik van de strafcellen ook niet breder worden gesteld?

b) De Commissie van Toezicht

- de pijnpunten blijven aankaarten;

- de verontwaardiging rond bepaalde toestanden levendig houden;
- de bezorgdheden i.v.m. geestelijke gezondheid van de gestrafte signaleren aan het beleid.

Bedreigingen

a) De strafcellen

- het traumatiserende van deze behandeling en de detentieschade;
- de polarisatie tussen beambten en gedetineerden kan vergroten;
- machtsverhoudingen worden in stand gehouden;
- wraakreacties door gedetineerden die hun onmacht ventileren ten gevolge van door beambten gekrenkte gevoelens;
- kan agressie oproepen en zo veiligheidsproblemen geven.

b) De Commissie van Toezicht

- het gênante van de situatie kan ons ervan weerhouden om de strafcellen te bezoeken en zaken aan te kaarten;
- het logge systeem dat een vaste geschiedenis van vele jaren kent kan ons doen opgeven om kritisch te blijven kijken;
- er blijft weinig tijd om deze verdoken hoeken van het PCB te bezoeken;
- gevaar voor polarisatie met de beambten die er werken.

3.3.5 Corona

- Vooreerst dit: de Brugse Commissie is zich er pijnlijk bewust van dat zij haar **toezichtstaak op het vlak van de gevolgen van corona slechts zeer onvolledig** heeft kunnen uitvoeren. Dat had deels te maken met het toegangsverbod dat tijdens de eerste lockdown in alle Belgische gevangenissen gold voor hun Commissie. Maar bovendien was het PCB de gevangenis waar alle symptomatische gedetineerden met covid bijeengebracht werden, en om evidente veiligheidsredenen had de Commissie geen toegang tot die gesloten sectie. Voor wat de leefomstandigheden in die sectie betreft kon de Commissie dus alleen voortgaan op informatie van derden.

- De meest ingrijpende gevolgen van de coronalockdown voor de gedetineerden vielen ongetwijfeld te noteren bij de **bezoekregeling**. De verstoring ervan verschilde naar gelang van de fases van de pandemie, maar de opeenvolgende maatregelen hadden meer dan driekwartjaar lang zware gevolgen voor de contacten tussen gedetineerden en hun familie, van opschorting van het ongestoord bezoek tot de verplichting om het bezoek van kinderen te laten plaatsvinden zonder enig fysisch contact met vader of moeder.

Wijzen op het belang van bezoek van de sociale omgeving en de buitenwereld aan de gedetineerde is een open deur intrappen. Blijvend een beroep kunnen doen op steunfiguren in de buitenwereld en contact met hen kunnen houden zijn cruciaal in de dagelijkse beleving van de detentie en de succesvolle reïntegratie in de samenleving. Iedereen heeft het voorbije jaar ervaren wat het betekent om beperkt te worden in je sociaal contact. Als tijdens de detentie het minimale contact met partner, familie en vrienden gedwongen wegvalt door de covidmaatregelen en daarbovenop het intern aanbod inzake ontspanning, onderwijs, cultuur

en sport ernstig beperkt wordt of geannuleerd wordt, kan dat niet anders dan zwaar inhakken op het welbevinden in de inrichting.

- Een positieve ontwikkeling in deze is zeker het mogelijk maken van virtueel bezoek tussen de gedetineerde en zijn sociale omgeving via het **videogesprek**. Momenteel nog beperkt tot 1 gesprek van 20 minuten per week, maar zeker een waardevolle innovatie voor de toekomst. Daartoe zullen verdere investeringen nodig zijn om het aantal beschikbare pc's te vergroten en geschikte locaties te voorzien in de verschillende secties. Zeker ook voor gedetineerden met verwanten in het buitenland of met familie op grote afstand blijkt dit van grote waarde. Het moet echter ook duidelijk zijn dat het virtueel contact het face-to-face contact nooit kan vervangen.

De introductie van het videogesprek doet sommigen dromen van een *digital turn* in de gevangenissen. De verdere uitrol van Prison Cloud waarmee o.a. in de gevangenis van Beveren geëxperimenteerd wordt, kan hierbij een stevige boost krijgen.

- Bij de tussenkomsten en zelfs staking vanuit **syndicale hoek** tegen de versoepelingen inzake kinderbezoek, ongestoord bezoek etc. kunnen ernstige vragen gesteld worden. We verwijzen hiervoor naar de punten 3.3.6 en 3.3.11.

- In lockdowntijden kunnen de bezoekregels razendsnel veranderen. En dus moet er ook razendsnel geschakeld worden bij de **communicatie** erover. De Commissie vraagt aandacht voor de onmiddellijke beschikbaarheid van alle bezoekmodaliteiten op de website van de FOD Justitie.

- Ingrijpend waren de gevolgen van corona ook voor het **sport-, vormings- en ontspanningsaanbod**. Sport bleef tot het einde van het jaar alleen nog buitenshuis bij de wandeling mogelijk, en alle cultuur- en ontspanningsactiviteiten moesten opgeschort worden.

Na bijzonder moeilijke jaren (2016-2018) wegens verzet vanuit de vakbonden omwille van het personeelstekort kwam het **aanbod hulp-en dienstverlening van de Vlaamse Gemeenschap** in 2019 weer op gang. De drie vaste beambten die instaan voor het faciliteren van de activiteiten werden opnieuw toegewezen. 2020 kondigde zich aan als een normaal werkjaar waar men met volle goesting tegen aan keek. Maar op 16 maart moesten alle boeken opnieuw toe wegens de covidmaatregelen.

Toch slaagde men erin met de nodige creativiteit enig aanbod op cel te voorzien. Dankzij een toelage vanuit de Koning Boudewijnstichting werden o.a. filmpjes ontwikkeld rond sport en yoga op cel en werd bezigheids- en spelmateriaal bezorgd. Half mei kon in beperkte mate onder specifieke omstandigheden weer opgestart worden met de activiteiten. Stakingsdagen, de elektriciteitspanne en een gebrek aan inschrijvingen door de lange inactiviteit wogen in de maanden september en oktober op de werking. Begin november kwam de tweede coronagolf en werden opnieuw allerlei beperkingen en annuleringen ingevoerd. Het aanbod aan individuele hulp vanuit Justitieel Welzijnswerk, de Geestelijke Gezondheidszorg (Patend), LIO (studiebegeleiding) en Tandem (drughulpverlening) kon in de eerste lockdown enigszins verder lopen door de introductie van een gratis 0800-nummer. Later op het jaar werd een normale werking enigszins mogelijk door te werken met een plexischerm tijdens de gesprekken.

- Corona had binnen de gevangenis ook minder voor de hand liggende gevolgen. Het droeg bijvoorbeeld bij tot de overbevolking, doordat een aantal beschikbare cellen systematisch vrij gehouden moesten worden met het oog op de **preventieve isolatie** van nieuw binnengekomen gedetineerden.
- En dan toch ook dit: er was niet alleen corona, de zomer van 2020 ging de boeken in als de op zeven na warmste ooit. Niet vanzelfsprekend binnen de muren van een gevangenis. Ook daarover ontving de Commissie verscheidene klachten, onder meer over het ontbreken van compenserende maatregelen (beluchting, sneller verversen van lakens, extra wandeling,...).

3.3.6 Regime en activiteiten

- Voor de ingrijpende gevolgen van corona voor de activiteiten in de gevangenis kan verwezen worden naar het aparte coronahoofdstukje 3.3.5 hierboven.
- Het spreekt voor zich dat ook de **veelvuldige personeelsstakingen** andermaal ingrijpende gevolgen hadden voor het leven en de activiteiten van de gedetineerden, gaande van het wegvallen van bezoek en werk tot het stilvallen van alle activiteiten omdat ze enigerlei 'beweging' van gedetineerden binnen de gevangenis noodzakelijk: vorming, ontspanning, sport... De Commissie van Toezicht stelt zich hier vragen bij.
- De Commissie bleef klachten noteren over **onvoldoende werk** en lange wachttijden om aan werk te raken binnen de gevangenis. Het gebrek aan voldoende werk binnen de gevangenis is een der voornaamste bronnen van frustratie en problemen in het PCB. Maar ook het gebrek aan transparantie over de regels die gelden bij de wachtlijsten voor werk én de gevolgen van bepaalde acties (bijv. een tijdelijke transfer naar een andere gevangenis of naar een andere afdeling binnen dezelfde gevangenis) zorgen voor vermijdbare frustratie.
- De Commissie betreurt dat er nog geen **protocol** beschikbaar is voor de (niet-medische) **fixatie** van gedetineerden. Fixatie is sowieso delicate materie. We moeten vaststellen dat (medische-)fixatieprotocollen een vanzelfsprekendheid zijn in ziekenhuizen en woonzorgcentra. Voor niet-medische fixatie in de gevangenis zouden ze dat evenzeer moeten zijn, het personeel heeft duidelijke instructies terzake nodig. De Commissie verzoekt het Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen om dringende actie in dit verband.
- Het **werkaanbod in de werkplaatsen** binnen het PCB blijft een pijnpunt: er is te weinig werk voor de gevangenispopulatie. Dit betekent dat heel wat gedetineerden verstoken blijven van de enige mogelijkheid die ze hebben om een minimum aan inkomen te hebben. Heel wat klachten hebben hiermee te maken.

3.3.7 Medische zorg

Aangezien het Penitentiair Complex Brugge de enige gevangenis in Vlaanderen is die beschikt over een Medische boeg, moet de Commissie in dit Jaarverslag ruime aandacht besteden aan het luik Medische zorg. Dr. Lieven Allaert trad tot de Brugse Commissie van Toezicht toe in maart 2020 en kon dus met een frisse blik het wel en wee van de medische zorg in de Brugse gevangenis in ogenschouw nemen. De Commissie vroeg dokter Allaert

een sterkte-zwakteanalyse, een zgn. SWOT-analyse (Strengths - Weaknesses - Opportunities - Threats) van de medische zorg in de Brugse gevangenis te maken. Zie hieronder zijn analyse en verbetervoorstellen.

3.3.7.1 Aantal medische klachten

De Commissie ontving in 2020 klachten van 31 gedetineerden. Sommigen schreven de Commissie meermaals aan, en diverse brieven van de gedetineerden bevatten meerdere klachten. Het is pijnlijk om klachten te lezen en getuigenissen te beluisteren over de wijze waarop zieke gedetineerden - gedetineerd én patiënt - benaderd en behandeld worden. Ze sterken ons in de overtuiging dat enerzijds gesprekken met de patiënten en anderzijds transparant overleg met de verantwoordelijken en zorgverstrekkers van de Medische dienst van steeds groter belang worden. Maar evengoed waren er onterechte klachten, en daar heeft de Commissie de gedetineerde telkens op aangesproken.

3.3.7.2 Mandela Rules & Equity of Outcome

De Basiswet is heel duidelijk in artikel 88: "De gedetineerde heeft recht op een gezondheidszorg die gelijkwaardig is met de gezondheidszorg in de vrije samenleving en die aangepast is aan zijn specifieke noden." Zoals mocht blijken uit de uitgebreide toelichting die de CTRG op 25/06/2020 verstrekke aan de commissie-artsen, kan deze regel getoetst worden aan de hand van twee belangrijke principes:

- de 'Mandela Rules': zorg gelijkwaardig aan die van de reguliere samenleving, zorgcontinuïteit, en de klinische onafhankelijkheid van de zorgverleners;
- de 'Equity of Outcome': de dienst voor gezondheidszorg in de gevangnissen wil in overeenstemming met (inter)nationale standaarden en de wettelijk voorziene patiëntenrechten, met respect voor de medische ethiek en de deontologie en met bijzondere aandacht voor het medisch geheim en de professionele onafhankelijkheid van de zorgverleners, instaan voor een gezondheidszorg die aangepast is aan de specifieke noden van de gedetineerden.

3.3.7.3 SWOT-Analyse

Onderstaande SWOT-analyse, aan de hand van eigen observaties en gesprekken met gedetineerden en zorgverleners, is geenszins bedoeld als een vingerwijzing. Ze heeft tot doel in een positieve sfeer een instrument aan te reiken om te komen tot een 'continuous quality improvement' van de medische zorgen en van het naleven van de Wet op de patiëntenrechten in het PCBrugge. Daarbij worden voorstellen geformuleerd om te komen tot een verdere verbetering van de zorg. De Commissie nodigt de medewerkers en verantwoordelijken van de medische dienst uit om hier op een constructieve manier samen aan te werken.

We beseffen zeer goed dat covid-19 in 2020 een zware bijkomende werkbelasting betekende voor de medische dienst van de Brugse gevangenis, en we feliciteren deze mensen graag voor hun aanpak ervan en voor het bereikte resultaat. We kunnen alleen maar hopen dat 2021 elke gezondheidsmedewerker meer ruimte zal bieden om méér en betere aandacht aan de core van goede medische zorg te verlenen.

Sterktes

- De toegankelijkheid van een gemotiveerd inrichtingshoofd;
- de inzet van een aantal geëngageerde en gemotiveerde medewerkers van de Medische dienst;
- de correcte specialistische behandeling door de specialisten van het AZ St Jan;
- de continuïteit van de medische zorg tijdens stakingen;
- de verzorging van covid-19 patiënten.

Zwaktes

- Een structureel gebrek aan communicatie (tijdig en in begrijpelijke taal mededelen) over de resultaten van technische onderzoeken, therapieplan en de planning van (vervolg)afspraken;
- lange en wisselende wachttijden voor consult en nazicht door specialist, voor afspraak bij tandarts of geplande technische onderzoeken;
- herhaald uitstellen van geplande raadpleging bij een specialist, zowel in als buiten de gevangenis, en dit zonder enige vorm van communicatie;
- de symptomatische behandeling
- uitstelgedrag van de gedetineerde bij nachtelijke klachten, en angst om de beambte te roepen;
- recht op een *second opinion* door externe artsen kan enkel als de gedetineerde die volledig betaalt zonder RIZIV-tussenkomst;
- de traagheid van het openen van het digitaal medisch dossier belet het gebruik en vlot invullen van het medisch dossier;
- gesloten ziekt kamers in de Medische boeg beletten goede observatie en opvolging van de zieke gedetineerde;
- een niet-performant dieetbeleid, en de afwezigheid van een dieetkundige;
- een rigoureuus protocol - veiligheid primeert op zorg! - omtrent handboeien bij verplaatsing van zwaar zieke of zelfs preterminale gedetineerden naar het AZ St Jan en tijdens de therapie aldaar;
- afwezigheid van een fixatie-protocol voor de gevangenis in België;
- het niet steeds tijdig toedienen van medicatie (bijv. post-chemotherapie, corticoïden);
- niet steeds aantoonbaar dagelijks medisch toezicht in de strafcellen;
- niet steeds aantoonbaar correct medisch toezicht bij hongerstaking conform het bestaande protocol.

Kansen

- Onderbrengen van de financiering van de medische zorg onder de FOD Volksgezondheid, met toezicht door de Vlaamse Overheid op de normen en omtrent kwaliteit van zorg;
- open communicatie tussen de Commissie en de verantwoordelijken van de Medische dienst;
- het opvoeren van bezoeken aan gedetineerden door de arts en verpleegkundigen van de Commissie.

Bedreigingen

- De onderfinanciering van de gevangenisartsen;
- gebrek aan empathie bij sommige medewerkers in het PCB en/of de medische boeg;
- totaal verouderde software medisch dossier (Epicure), met gevolgen voor de opslag van labo-gegevens en rx-beelden;
- onvoldoende toepassen van bestaande protocols;
- ontbreken van een duidelijk protocol (met gegarandeerde betrokkenheid van een verpleegkundige) voor de triage op de sectie van gedetineerden die door een arts gezien moeten worden;
- continuïteit van conforme medische zorg tijdens staking.

3.3.7.4 Voorstellen ter verbetering van de kwaliteit van de zorg

1. De zieke gedetineerde behandelen als een patiënt en niet als een gedetineerde.
2. Betere en tijdige communicatie met de zieke gedetineerde doorheen alle stappen van het proces van de medische zorg.
3. Structurele onderfinanciering van honoraria zorgverstrekkers wegwerken en aandringen op overheveling van de medische verzorging van de gedetineerden naar de FOD Volksgezondheid.
4. Bewaken en reductie van de wachttijden voor medische diagnostiek en zorg.
5. Afprinten (in begrijpelijke taal) van therapieplan en vervolgafspraken voor de gedetineerden.
6. Aantoonbaar medisch toezicht voor de gedetineerden op strafcel of in hongerstaking.
7. Evaluatie van het triageproces op de secties.
8. Opmaak van procedures voor de gedetineerde met medische klacht, voor de gedetineerde met een dringende medische klacht, voor een nachtelijke medische klacht.
9. Opmaak van een protocol voor continuïteit van medische zorg tijdens staking.
10. Opmaak van een nationaal protocol omtrent fixatie van gedetineerden in de gevangenis.
11. Evaluatie van het protocol inzake handboeien gebruikt bij verplaatsing van een zwaar zieke gedetineerde en tijdens de behandeling in het ziekenhuis.
12. Halfjaarlijkse audit van de medische boeg en van de medische zorg in de secties door de Commissie van Toezicht (arts en verpleegkundigen).
13. Aanwerving van een dieetkundige in de gevangenis.
14. Aandringen op een volwaardig en vlot toegankelijk medisch dossier ter vervanging van Epicure.

3.3.8 Orde en veiligheid

- Het **Huishoudelijk reglement** is een log werkinstrument, de verplichting om het door de minister van Justitie te laten goedkeuren vooraleer het in werking kan treden leidt tot heel veel vertraging bij de aanpassing of aanvulling ervan. Maar zeer geregeld zijn er wel nieuwe regels of aanpassingen van de bestaande regels nodig, en er zijn ook materies die hoe dan ook aan snelle verandering onderhevig zijn. En dan dient de directie zich telkens te behelpen met dienstnota's. Die vormen samen een weinig transparant kluwen van regelgeving voor de gedetineerde, en dat komt de rechtszekerheid niet ten goede. En wat met de vele Nederlandsonkundige gedetineerden in het officieel Nederlandstalige PCB?
- Weten wat in het Huishoudelijk reglement staat is essentieel voor het leven als gedetineerde. Er wordt naar verwezen bij hun binnenkomen in de gevangenis, en wie dat vraagt ontvangt een exemplaar ervan. Maar de Commissie vermoedt dat lang niet alle gedetineerden weten dat zij dat kunnen vragen. Zij vraagt na te denken over drempelverlagende maatregelen om het Huishoudelijk reglement perfect toegankelijk te maken voor de gedetineerden. Voor alle gedetineerden, dus ook de anderstaligen.
- De Commissie vernam dat de laatste hand gelegd wordt aan een nieuwe versie van het Huishoudelijk reglement. Zij betreurt dat haar in dit verband niet om advies gevraagd is, met haar ervaring had zij wellicht een inbreng kunnen hebben.

3.3.9 Incidenten

- Zie ook hoofdstukje 3.4 over de op 1 oktober 2020 in werking getreden Klachtencommissie.
- Er blijkt nog altijd geen **plan** te bestaan voor de volledige **evacuatie** van de Brugse gevangenis in noodgeval. De Commissie dringt aan op de dringende finalisering en goedkeuring ervan.
- Een algemene **elektriciteitspanne** in de gevangenis in de loop van het voorbije jaar maakte duidelijk hoe ingrijpend de gevolgen van zo'n incident zijn voor de Brugse gevangenis. We dringen voor zo'n incidenten aan op een uitgeschreven procedure die de elementaire rechten van de gedetineerden in zo'n situatie garandeert.

3.3.10 Detentieplan

Vanaf eind april 2019 moeten gevangenisstrafgevangenen voor iedere veroordeelde gedetineerde een individueel detentieplan opmaken, tenzij de gedetineerde uitdrukkelijk aangeeft dat hij geen plan wil (KB 5/4/2019 - BS 26/4/2019). Lange of korte gevangenisstraf, wel of geen uitzicht op een leven buiten de gevangenisstraf: voortaan moet elke veroordeelde gevangene een overzicht krijgen van zijn detentietraject. Mét duiding van eventuele opleidings- of begeleidingsprogramma's, arbeidsopties, vormingen, medische behandelingen én herstelgerichte activiteiten.

Het individueel detentieplan is het resultaat van een grondig onderzoek naar de achtergrond en levenssituatie van de gedetineerde. Het wordt opgestart van zodra de betrokkene in de

gevangenis werd onthaald. In principe wordt dus altijd een onderzoek gevoerd, al kan er bij erg korte gevangenisstraffen worden beslist om geen onderzoek te doen. De gedetineerde moet wel instemmen met die beslissing. Bovendien laat de wet gevangenen toe om een detentieplan te weigeren. Die weigering komt in hun dossier en kan op ieder moment worden herroepen. Als een gedetineerde geen detentieplan wil, hoeft logischerwijs ook geen onderzoek te worden uitgevoerd.

De uitwerking van het detentieplan gebeurt steeds in overleg én met medewerking van de veroordeelde. Zijn detentietraject wordt vastgelegd, met daarbij een overzicht van eventuele herstelactiviteiten naar de slachtoffers toe. Maar ook met eventuele adviezen over overplaatsingen, arbeidsmogelijkheden, opleidingsprogramma's, begeleidingsprogramma's, enz. Uiteraard steeds rekening houden met de mogelijkheden van de gedetineerde zelf en de penitentiaire administratie. Het plan wordt tijdens de detentie zoveel als nodig aangevuld, geconcretiseerd en bijgestuurd.

Het detentieplan wordt opgenomen in een samenwerkingsakkoord dat door veroordeelde en gevangenisdirecteur wordt ondertekend.

Het detentieplan is er niet alleen voor veroordeelde gedetineerden. De Basiswet stelt uitdrukkelijk dat het ook moet worden opgesteld voor geïnterneerden, rekening houdend met hun specifieke noden.

De Commissie heeft geen zicht op het aantal actieve detentieplannen in de gevangenis van Brugge. Het percentage detentieplannen t.o.v. het aantal gedetineerden is ons dus onbekend. Ook de verhouding van de detentieplannen tussen de vrouwelijke en mannelijke gedetineerden, geïnterneerden en niet-geïnterneerden is ons onbekend.

Voortgaande op de ontvangen klachten en de opmerkingen en vragen die gedetineerden stelden tijdens vergaderingen van de Overlegorganen kunnen we evenwel opmerken dat er bij de uitvoering van deze detentieplannen toch heel wat kan mislopen. De coronaproblematiek heeft hier ook zijn verwoestende rol bij gespeeld en heel wat ondersteunende reclasseringsactiviteiten gedwarsboomd.

Maar er zijn ook structurele en organisatorische problemen. Vooral inzake tewerkstelling blijken er heel wat obstakels te zijn. De moeilijke snelle bereikbaarheid van gedetineerden maakt het moeilijk om te solliciteren, afspraken te regelen, vlot op gewijzigde werk- en uurroosters in te gaan,... Het digitaal communiceren lijkt momenteel de standaard te zijn. Op veel 'lageloonjobs' kunnen gedetineerden dus niet ingaan of ze bereiken hen niet.

Ook het tekort aan werkopdrachten binnen de gevangenis belemmert een mogelijk intern opleidingsparcours waar naast specifieke vorming ook arbeidsattitude, werkethiek, sociale vaardigheden etc. ontwikkeld kunnen worden. De door de Vlaamse overheid binnen de gevangenis ingerichte activiteiten werden ook in 2020 tijdelijk geschorst. Opleidingen, vormingen, psychosociale ondersteuning, vielen weg. Therapeutische activiteiten werden eveneens teruggeschroefd. Ook het gebrek aan performante computers waarop gedetineerden lespakketten kunnen afspelen draagt niet bij tot een ondersteunend klimaat ten aanzien van reclassering.

Naast de strafuitvoering door opsluiting, is het eveneens de opdracht om de gedetineerde perspectief te bieden. Er worden nog weinig effectief levenslange opsluitingen uitgesproken, eens komt de gedetineerde vrij. Een reclasseringstraject is dus noodzakelijk. Betere

opvolging en meer middelen daartoe dienen aangewend te worden. Naast een bewakingsopdracht dient werk gemaakt van een andere aanpak en organisatie van de detentie.

De cipers dienen volwaardig betrokken worden bij het verhaal. Zij moeten participeren aan de opmaak van de detentieplannen, deelnemen aan de teambesprekingen, tijd kunnen besteden aan gesprekken met gedetineerden, enz. Tot op vandaag echter worden cipers vooral gerekruteerd om veiligheids- en logistieke taken uit te voeren. Velen onder hen beschikken nochtans over meer (onbenut) potentieel (zie ook H. Claus, *Een lange gevangenisstraf dient tot niets als we niet aan de problematiek van de gevangenen werken*, *Opinie Vrt.nws*, 12/10/2020).

Om vandaag volwaardig mee te spelen in de opvolging van de detentieplannen dienen op de eerste lijn andere profielen te worden ingezet: opvoeders, coaches, zorgkundigen. Dit gebeurt al in de gesloten centra voor jongeren, in de forensisch-psychiatrische centra en in de transitiehuizen. Daar wordt de begeleidende rol gecombineerd met de beveiligingsrol. Waarom zou dit bij veroordeelden in de gevangnissen niet kunnen?

3.3.11 Personeel

- Covid-19 was niet alleen ingrijpend voor de gedetineerden, het was dat evengoed voor het personeel. De Commissie vraagt aandacht voor één aspectje hiervan waarmee ze (te) vaak geconfronteerd werd. Zij ontving verscheidene klachten over **onzorgvuldige mondmaskerdracht door personeelsleden**. Haar maandcommissarissen hebben dit soms ook zelf moeten vaststellen, en zij heeft weet van opeenvolgende nota's van de directie aan het voltallige personeel in dit verband. Voorzichtig gedrag kan bij de gedetineerden natuurlijk pas geëist worden als het personeel het goede voorbeeld geeft.
- Alle coronamaatregelen in de gevangenis worden uitgevaardigd door het Directoraat-generaal Penitentaire Inrichtingen, het hoofdbestuur in Brussel dus, en gelden dus voor alle gevangnissen. Dat is logisch en goed, op die manier gelden identieke modaliteiten voor alle gevangnissen in ons land. Het hoofdbestuur poogt veiligheid en menselijkheid op een weloverwogen wijze te combineren tot een werkbaar aanbod. Het komt de Commissie minder vanzelfsprekend voor **dat het personeel zware druk hanteert, tot staking toe, om die regels weer aan te passen** - concreet: nog strenger te maken - en op die wijze het moeilijk evenwicht te verbreken in de richting van nog veiliger maar minder menselijk. De Commissie deelt uiteraard de zorg voor voldoende veiligheid, zowel wat corona als de strijd tegen agressie betreft. Maar zij waarschuwt voor een te eenzijdige aanpak waarbij alle andere bezorgdheden en belangen bijna per definitie moeten wijken voor die veiligheid. Het is de taak van de syndicale organisaties en hun vertegenwoordigers om de belangen van het personeel te behartigen, niet om in de plaats van nationale en lokale directie de leefregels in de gevangenis te bepalen, zoals het er nu soms de schijn van heeft. En alleszins roept de Commissie de syndicale organisaties op om bij het plannen van hun acties voldoende rekening te houden met de elementaire rechten van de gedetineerden.
- Er blijven jammer genoeg teveel klachten binnenkomen over personeelsleden die racistisch gedrag vertonen of opmerkingen maken die als **racistisch of discriminatoir** ervaren worden. Zo'n klachten vallen uiterst moeilijk te onderzoeken en beoordelen. En vaak hebben ze minstens evenveel te maken met perceptie en frustraties bij de gedetineerden als

met objectief waarneembaar gedrag van personeelsleden. De Commissie weet dat de Directie dit soort klachten ernstig neemt en zij ondersteunt volmondig elk initiatief dat zij in dit verband neemt. Elke racismeklacht is er één teveel. De Commissie dringt aan op totale nultolerantie inzake racistisch en discriminatoir gedrag en taalgebruik in de gevangenis. Elke gedetineerde heeft het recht om respectvol behandeld te worden. Dit moet ook een essentiële rode draad doorheen de opleiding én de jaarlijkse evaluatie van het penitentiair personeel zijn. De Commissie neemt zich voor in 2021 aandacht te besteden aan de wijze waarop dit aan bod komt in de opleiding. Zeker bij racistisch gedrag of taalgebruik is een proactieve aanpak goud waard.

- De Commissie dringt aan op totaal respect bij het personeel voor het recht dat de gedetineerden hebben om **in alle discretie te communiceren met de Commissie van Toezicht**. Zij ontving nogal wat signalen dat gedetineerden daar om verschillende redenen geen vertrouwen in hebben. Omdat zij niet onopgemerkt hun klachten in de Commissie-brievenbus kunnen deponeren bijvoorbeeld, of zelfs al omdat hun vraag naar een klachtenformulier een indicatie kan zijn dat zij kritiek hebben op iets of iemand in de gevangenis. De gedetineerden een gevoel van veiligheid en privacy geven begint met kleine ingrepen, voldoende klachtenformulieren in elke sectie voorzien bijvoorbeeld. Maar evenzeer is het een kwestie van voortdurend hameren bij het personeel op de elementaire rechten van gedetineerden. En dan gaat het niet alleen over hun toegang tot de Commissie van Toezicht, maar over eerbied voor hun totale privacy. Ook hier heeft de opleiding van nieuw bewakend personeel een essentiële rol bij te spelen.

- De Commissie blijft vaststellen dat nogal wat personeelsleden de verplichting naast zich neerleggen om hun **naambadge** duidelijk zichtbaar te dragen. Zij begrijpt de redenen daarvoor. Ze erkent die ook, wraak op het personeelslid of zijn gezin is een risico dat niet uit te sluiten valt. Maar het moet mogelijk zijn om die bezorgdheid te combineren met een systeem dat de identificatie van het personeelslid toch mogelijk maakt.

3.3.12 Garanties

- We moeten onze vaststelling van vorig Jaarverslag herhalen: nogal wat klachten of commentaren gaan over de **rapportbriefjes**, dat zijn de blaadjes waarop de gedetineerden hun vragen of opmerkingen aan de directie noteren of waarmee ze een gesprek met de directie vragen. Rapportbriefjes raken verloren, of ze worden vaak niet beantwoord, of het is onduidelijk wat er verder mee gebeurt. Rapportbriefjes kunnen een vlotte communicatie met de directie mogelijk maken, maar een gebrek aan registratiesysteem en systematische opvolging ervan kan de communicatie evengoed in de weg staan - waarbij de gedetineerde uiteindelijk steeds aan het kortste eind trekt.

- Een aanzienlijk deel van de gevangenisbevolking in Brugge spreekt en verstaat geen Nederlands. De gevangenisdirectie kon ons geen gedetailleerde cijfers in dit verband aanleveren, maar de Commissie ervaart voortdurend dat de taal er een grote complicerende factor vormt. Zij waardeert in dit verband zeer de inspanningen van de CTRG om folders met informatie over de Commissie van Toezicht en de Klachtencommissie in zoveel mogelijk talen ter beschikking te stellen, ook in het Arabisch en het Russisch. Indien strikt vastgehouden zou worden aan de **taalwetgeving**, zou het voor veel gedetineerden zo goed als onmogelijk blijken behoorlijk te functioneren in een Vlaamse gevangenisomgeving. Elementair mondeling contact met penitentiair personeel en directie, kennis nemen van de

regels die binnen de gevangenis gelden, een klachten kunnen uiten bij de Commissie van Toezicht of de Klachtencommissie, het zou allemaal niet kunnen indien strak vastgehouden werd aan de taalwetgeving in Vlaanderen. De Commissie pleit voor verregaande toegeeflijkheid in dit verband. Het alternatief? Een voortdurende schending van mensenrechten! Alleen al de wettelijke verplichting om de klacht bij de Klachtencommissie in te dienen in het Nederlands (zie art. 150 § 3 van de Basiswet) kan het wettelijk aan alle gedetineerden toegekende klachtrecht in de praktijk volledig uithollen.

- De beperking van het **Klachtrecht** tot individuele beslissingen van de gevangenisdirectie ten aanzien van een gedetineerde is een bron van verwarring voor de gedetineerden en zal een uitdaging van formaat blijven voor de communicatie van de Commissies van Toezicht. Hoe leg je gedetineerden uit dat zij met een klacht over de weigering van bezoek wél en met een klacht over douches waar alleen koud water uit komt níét bij de Klachtencommissie terecht kunnen? De Commissie kan alleen maar hopen dat deze (niet juridische maar voor de meeste betrokkenen wel feitelijke) onduidelijkheid de toegang van gedetineerden tot de Commissie van Toezicht niet in de weg zal staan.

3.4 Klachtencommissie

3.4.1 Samenstelling

De Klachtencommissie bestaat sinds haar inwerkingtreding op 1 oktober 2020 uit volgende leden:

Kasper Blomme, voorzitter
Martine Valcke
Marc Berkers.

De leden worden steeds bijgestaan door juriste Joyce Windey van de CTRG.

3.4.2 Werking

Volgens de artikelen 147 tot en met 158 van de Basiswet wordt aan de gedetineerde ook de mogelijkheid geboden om een beroep te doen op de Klachtencommissie. Deze is effectief in werking getreden op 1 oktober 2020. Vanaf dan kunnen gedetineerden een formele klacht indienen tegen een beslissing genomen door de gevangenisdirecteur. Met deze laatste beslissing wordt gelijkgesteld: het verzuim of de weigering een beslissing te nemen binnen een wettelijk termijn, of bij het ontbreken ervan, binnen een redelijke termijn. Dit

onverminderd de mogelijkheid voor een gedetineerde zich rechtstreeks te richten tot de directie en de Commissie van Toezicht.

Als echt onpartijdig en onafhankelijk rechtscollege behandelen de Klachtencommissies de klachten van de gedetineerden in eerste aanleg.

3.4.3 Geopende dossiers 2020

In 2020 (opgelet slechts de laatste 3 maanden van het jaar) werden 26 dossiers geopend. Daarvan werd voor 5 dossiers besloten een hoorzitting te organiseren. Tegen 5 beslissingen van de Klachtencommissie werd beroep ingesteld.

De uitspraken van de Klachtencommissie waren als volgt:

- klacht onontvankelijk: 6 x
- klacht gegrond: 5 x
- klacht ongegrond: 10 x
- klacht afstand: 5 x

In geen enkel dossier werd een bemiddeling voorzien.

3.4.4 Bevindingen 2020

Gezien de prille start kunnen er nog geen ervaringen over een lange periode neergeschreven worden. Daarom wordt hier dan ook neergeschreven wat de leden is opgevallen.

Sinds de eerste officiële klacht heeft de directie van het Penitentiar Complex Brugge een open houding getoond ten aanzien van de Klachtencommissie. Dit uitte zich onder meer door het steeds tijdig ter beschikking stellen van verweer en steeds aanwezig te zijn op de hoorzittingen om daar de vragen van Klachtencommissie te beantwoorden.

De betwiste beslissingen van de Directie (of het verzuim daartoe) lijken procedureel steeds correct te zijn verlopen, maar afdoende motivatie ontbreekt soms. Naar vormvoorwaarden toe wordt in Brugge wel vaak gezondigd tegen de noodzakelijke handtekening van de directie. Er wordt dikwijls ondertekend in naam van de directie, zonder vermelding van de naam en hoedanigheid van de effectieve ondertekenaar.

De discretionaire beoordelingsmarge van de directie met betrekking tot het opleggen van veiligheids- en tuchtbeslissingen wordt in Brugge zorgvuldig gebruikt. Ter verduidelijking van deze these: er wordt niet direct voor de minste inbreuk de zwaarst mogelijke sanctie

uitgesproken. Bij de afzondering in de toegewezen verblijfsruimte (ATV) worden vaak bepaalde elementen wel nog toegelaten (bijv. telefoon, videogesprek,..).

De weinige beroepsprocedures tegen beslissingen van de Klachtencommissie die reeds werden behandeld bevestigen de uitspraak van de Klachtencommissie in eerste aanleg.

3.4.5 Aanbevelingen 2020

Uit de behandelde dossiers blijkt dat gedetineerden moeite hebben met de ingewikkelde en vaak wijzigende regels binnen de gevangenis. Hier is er echt noodzaak aan het scheppen van een duidelijk en kenbaar instrument dat steeds up-to-date is en bovendien makkelijk consulteerbaar.

Specifiek met betrekking tot de Coronamaatregelen is de snel wijzigende bezoeksreglementering echt een struikelblok voor veel gedetineerden. Hierbij mag de directie zich niet verschuilen achter de hogere overheid, maar heeft ze zelf de verantwoordelijkheid om telkens duidelijk te communiceren wat mag en niet mag.

Tot slot is er nog steeds veel verwarring bij gedetineerden tussen de taak van de Commissie van Toezicht en die van de Klachtencommissie.

4 Advies en informatie voor de CTRG

4.1 Het voorbije jaar kwamen duidelijke spanningsvelden tussen de CTRG en een aantal Commissies van Toezicht aan de oppervlakte. Ook de Brugse Commissie had meningsverschillen met de CTRG, met het oog op maximale transparantie heeft zij er in dit Jaarverslag verslag over uitgebracht. Grotendeels hebben de meningsverschillen te maken met de onduidelijke relatie tussen de CTRG en de Commissies. Die onduidelijkheid vindt zijn oorsprong helaas in wetgeving - de Basiswet van 2005 - die makkelijk tot verschillende interpretaties aanleiding geven kan. De Brugse Commissie zoekt de confrontatie niet, integendeel, want hoe meer een Commissie met dit soort onenigheden bezig moet zijn, hoe minder zij met haar kerntaak bezig kan zijn. Zij voelt zich niet goed met het voortduren van de onduidelijkheid over de relatie tussen de CTRG en de Commissies en de praktische gevolgen daarvan. Zij dringt erop aan dat deze discussie gevoerd en getrancheerd wordt in 2021. Zij vraagt dat de discussie gevoerd wordt op basis van het subsidiariteitsprincipe: leg de verantwoordelijkheid en bevoegdheid op het niveau dat het best geplaatst is om de problematiek aan te pakken. Soms zal dat het hogere niveau zijn, soms het lagere.

4.2 Vooral via hun jaarverslagen signaleren de Commissies van Toezicht een brede waaier klachten, problemen en verbeterpunten aan de CTRG. Het is de Commissies doorgaans onduidelijk wat daar verder mee gebeurt. De Commissie nodigt de CTRG uit op systematische wijze verslag uit te brengen of op een andere wijze duidelijk te maken hoe zij met de gesignaleerde problemen omgaat, wat zij er verder mee aanvangt. Dat zal ook een stimulans voor alle Commissies zijn om niet alleen ter plaatse te werken aan betere levensomstandigheden voor de gedetineerden, maar de problemen die zij in hun gevangenis vaststellen ook te delen met de CTRG en de andere Commissies, en op die wijze een ruimer draagvlak te creëren.

4.3 De door de Commissies van Toezicht gesignaleerde problemen kunnen de CTRG ertoe aanzetten om bepaalde pijnpunten op een meer systematische wijze aan te pakken en daarbij alle Commissies in te schakelen voor verder onderzoek. De Brugse Commissie laat zich daar graag voor inschakelen en is bereid tot alle medewerking. Zij vraagt wel tijdig zicht te krijgen op de planning van die transversale aanpak, zodat zij ze kan integreren in haar eigen planning voor het volgende werkjaar. Concreet: graag krijgt de Brugse Commissie tegen eind augustus zicht op de thema's die de CTRG het volgende kalenderjaar door alle Commissies grondiger behandeld wenst te zien.

4.4 De Commissie herhaalt haar vraag naar een degelijk en door alle Commissies van Toezicht gehanteerd registratiesysteem voor de klachten van gedetineerden. Een classificatiesysteem m.b.t. de materies of onderwerpen waar de klachten over gaan zal daar een belangrijk onderdeel van uitmaken. De door de vorige CTRG gehanteerde classificatie was een eerste verdienstelijke aanzet, maar bleek onvolledig en niet steeds eenduidig toepasbaar. De Commissie vraagt dat de CTRG bij voorrang en in nauwe samenspraak met alle Commissies van Toezicht werk maakt van een betrouwbaar en administratief makkelijk te hanteren registratie- en classificatiesysteem en de implementatie ervan door alle Commissies.

4.5 Het onderscheid tussen de klachten die, volgens een streng gereguleerde behandelwijze, in aanmerking komen voor de Klachtencommissie en de klachten die slechts, veel informeler, behandeld kunnen worden door de Commissie van Toezicht, is verre van duidelijk voor de gedetineerden. De Commissie nodigt de CTRG uit om na te denken over en het nodige initiatief te nemen voor een voor alle gedetineerden zo verstaanbaar en sluitend mogelijke rechtsgang in geval van klachten.

4.6 Het lidmaatschap van een Commissie van Toezicht en een Klachtencommissie is en blijft vrijwilligerswerk. De bereidheid tot inzet is groot, maar stoot wel op grenzen van beschikbaarheid. De Commissie dringt bij de CTRG aan op procedures en verwachtingen ten aanzien van de Commissies van Toezicht die voldoende rekening houden met deze beperkte beschikbaarheid. Doet de CTRG dat niet, dan zal dit alleen resulteren in het voortijdig ontslag van commissieleden.

4.7 De Commissie dringt aan op een correcte uitbetaling van de zitpenningen van de Commissieleden. De zitpenningen die deze mensen uitbetaald krijgen, mogen niet louter het resultaat zijn van wat de CTRG budgettair ingeschreven heeft, maar wel de eerlijke toepassing van wat artikel 31, 1° van de Basiswet voorziet, nl. een vast bedrag per gepresteerde (halve) dag.

5 Tot besluit

5.1 Heel veel vaststellingen in dit Jaarverslag zijn niet nieuw, de Commissie moest ze ook reeds signaleren in haar Jaarverslag 2019, vaak zelfs in dezelfde termen. Daar blijkt geen gebrek aan creativiteit bij de Commissie uit, wel hoe hardnekkig de problemen zijn waar de Brugse gevangenis mee te kampen heeft, en hoe moeilijk oplosbaar vaak. De

Commissie maakt zich niet de illusie met haar optreden grote stenen verlegd te hebben in die rivier. Maar ze ziet de complexiteit van de problemen in haar gevangenis wel als een blijvende uitdaging waar ze ook in het nieuwe jaar met grote inzet werk van wil maken.

5.2 We namen de Jaarverslagen 2019 van de andere Commissies van Toezicht door en moesten vaststellen dat veel van de problemen waar we in de Brugse gevangenis mee te maken krijgen evengoed elders de kop opsteken. Heel wat problematieken zijn niet eigen aan één of een paar gevangenissen, maar steken de kop op in het hele Belgische detentiesysteem. Die vele rode draden traceren vormt een uitdaging van de eerste orde voor de CTRG, en wij hopen dat het Directoraat-Generaal Penitentiaire Inrichtingen bereid zal zijn om er op structurele basis over in gesprek te gaan met de CTRG.

5.3 Een woord van dank tot slot. De Brugse gevangenisdirectie stelt zich uitermate positief op ten aanzien van het toezicht dat de Commissie uitoefent, en dat vertaalt zich op vele manieren positief in de commissiewerking. De Commissie wenst de directieploeg van het PCB, met daarbij in de eerste plaats inrichtingshoofd Tineke De Waele, van harte te danken voor de prettige en altijd constructieve samenwerking en samenspraak in 2020.

5.4 De Commissie wenst ook twee medewerkers van de CTRG heel bijzonder te bedanken voor de schitterende samenwerking en ondersteuning in 2020. Silke Dreesen was en is de perfecte contact- en vertrouwenspersoon binnen de CTRG voor de Commissie van Toezicht, geen vraag was haar teveel. En Joyce Windey stond de Klachtencommissie op absoluut voorbeeldige wijze bij bij de eerste stappen die de Klachtencommissie vanaf 1 oktober zette. Beide mensen waren nieuw bij de CTRG, maar ze hebben van meet af aan schitterend werk geleverd, en de Commissie is beiden daar zeer erkentelijk voor.

*Goedgekeurd door de Commissie van Toezicht Brugge
in haar maandvergadering op 23 maart 2021*

**Bijlage: Impact Covid-19 - Transversale analyse
Commissie van Toezicht Brugge**

1 Toezicht

1.1 De mogelijkheid van de CvT om haar opdracht inzake toezicht uit te oefenen (bewegingsvrijheid van de CvT binnen de gevangenis, contacten met directie, personeel en gedetineerden, maandelijkse vergadering, enz)

- Geen toegang tot de gevangenis gedurende de door de CTRG opgelegde periode
- Geen mogelijkheid tot gesprek met gedetineerden gedurende de door de CTRG opgelegde periode
- Geen mogelijkheid tot bezoek aan de Covid-afdeling gedurende langere tijd
- Geen mogelijkheid tot fysieke maandvergadering vanaf maart tot december (en zelfs nog later)

1.2 Welke “best practices” werd er in uw instelling tot stand gebracht (op initiatief van de CvT en/of de directie) die u nuttig acht te delen met andere CvT’s omdat ze bij hebben gedragen tot het behoud (in een of andere vorm) van het toezicht door de CvT.

- We hebben het leegmaken van de brievenbussen en onze bezoeken aan de gevangenis hernomen van zodra dat mocht; m.a.w. grote bereidheid bij voldoende leden van de CvT om de gevangenis weer te betreden van zodra dat enigszins mocht (en met eigen beschermingsmiddelen!)
- Vanaf mei maandvergadering via teleconferentie - maar teleconferenties hebben ook hun beperkingen...
- De invoering van webex-communicatie tussen gedetineerde en familie zorgde ervoor dat de familie toch een minimum aan contact kon houden met de gedetineerde en indien nodig namens de gedetineerde contact kon opnemen met de CvT (al dan niet via de CTRG)
- Klachten die via telefoon of mail aan de CTRG gericht werden, werden onmiddellijk door de CTRG doorgegeven aan de CvT; de CTRG heeft hier kort op de bal gespeeld met zijn systeem van telefonische beschikbaarheid.
- Het contact met de directie bleef tijdens de lockdown vlot verlopen via mail (en telefoon)
- Het ware voor de CvT veel makkelijker geweest om haar werk tijdens de lockdown onverminderd voort te zetten mochten de gedetineerden toegang hebben tot het internet en mail...

2. Gezondheid (beperkt tot het psychisch welzijn van de gedetineerden)

2.1 Hoe hebben de gedetineerden de coronacrisis binnen de gevangenis ervaren: welke wijzigingen in detentieregime vonden zij positief, welke negatief?

- Wij schrijven hierover het volgende in ons Jaarverslag 2020:

* "De meest ingrijpende gevolgen van de corona-lockdown voor de gedetineerden vielen ongetwijfeld te noteren bij de bezoekregeling. De verstoring ervan verschilde naar gelang van de fases van de pandemie, maar de opeenvolgende maatregelen hadden meer dan driekwartjaar lang zware gevolgen voor de contacten tussen gedetineerden en hun familie, van opschorting van het ongestoord bezoek tot de verplichting om het bezoek van kinderen te laten plaatsvinden zonder enig fysisch contact met vader of moeder.

Wijzen op het belang van bezoek van de sociale omgeving en de buitenwereld aan de gedetineerde is een open deur intrappen. Blijvend een beroep kunnen doen op steunfiguren in de buitenwereld en contact met hen kunnen houden zijn cruciaal in de dagelijkse beleving van de detentie en de succesvolle reïntegratie in de samenleving. Iedereen heeft het voorbije jaar ervaren wat het betekent om beperkt te worden in je sociaal contact. Als tijdens de detentie het minimale contact met partner, familie en vrienden gedwongen wegvalt door de Covid-maatregelen en daarbovenop het intern aanbod inzake ontspanning, onderwijs, cultuur en sport ernstig beperkt wordt of geannuleerd wordt, kan dat niet anders dan inhakken op het welbevinden in de inrichting.

* Een positieve ontwikkeling in deze is zeker het mogelijk maken van virtueel bezoek tussen de gedetineerde en zijn sociale omgeving via het videogesprek. Momenteel nog beperkt tot 1 gesprek van 20 minuten per week, maar zeker een waardevolle innovatie voor de toekomst. Daartoe zullen verdere investeringen nodig zijn om het aantal beschikbare pc's te vergroten en geschikte locatie te voorzien in de verschillende secties. Zeker ook voor gedetineerden met verwanten in het buitenland of met familie op grote afstand blijkt dit van grote waarde. Het moet echter ook duidelijk zijn dat het virtueel contact het face-to-face contact nooit kan vervangen.

De introductie van het videogesprek doet sommigen dromen van een digital turn in de gevangenissen. De verdere uitrol van Prison Cloud waarmee o.a. in de gevangenis van Beveren geëxperimenteerd wordt, kan hierbij een stevige boost krijgen.

* Bij de tussenkomsten en zelfs staking vanuit syndicale hoek tegen de versoepelingen inzake kinderbezoek, ongestoord bezoek etc. kunnen ernstige vragen gesteld worden.

* In lockdowntijden kunnen de bezoekregels razendsnel veranderen. En dus moet er ook razendsnel geschakeld worden bij de communicatie erover. De Commissie vraagt aandacht voor de onmiddellijke beschikbaarheid van alle bezoekmodaliteiten op de website van de FOD Justitie.

* Ingrijpend waren de gevolgen van Corona ook voor het sport-, vormings- en ontspanningsaanbod. Sport bleef tot het einde van het jaar alleen nog buitenshuis bij de wandeling mogelijk, en alle cultuur- en ontspanningsactiviteiten moesten opgeschort worden.

Na bijzonder moeilijke jaren (2016-2018) wegens verzet vanuit de vakbonden omwille van het personeelstekort kwam het aanbod hulp-en dienstverlening van de Vlaamse Gemeenschap in 2019 weer op gang. De drie vaste beambten die instaan voor het faciliteren van de activiteiten werden opnieuw toegewezen. 2020 kondigde zich aan als een normaal werkjaar waar men met volle goesting tegen aan keek. Maar op 16 maart moesten alle boeken opnieuw toe wegens de Covid-maatregelen.

Toch slaagde men erin met de nodige creativiteit enig aanbod op cel te voorzien. Dankzij een toelage vanuit de Koning Boudewijnstichting werden o.a. filmpjes ontwikkeld rond sport en yoga op cel en werd bezigheids- en spelmateriaal bezorgd. Half mei kon in beperkte mate onder specifieke omstandigheden weer opgestart worden met de activiteiten. Stakingsdagen, de elektriciteitspanne en een gebrek aan inschrijvingen door de lange inactiviteit wogen in de maanden september en oktober op de werking. Begin november kwam de tweede corona-golf en werden opnieuw allerlei beperkingen en annuleringen ingevoerd. Het aanbod aan individuele hulp vanuit Justitieel Welzijnswerk, de Geestelijke Gezondheidszorg (Patent), LIO (studiebegeleiding) en Tandem (drughulpverlening) kon in de eerste lockdown enigszins verder lopen door de introductie van een gratis 0800-nummer. Later op het jaar werd een normale werking enigszins mogelijk door te werken met een plexischerm tijdens de gesprekken.

* Corona had binnen de gevangenis ook minder voor de hand liggende gevolgen. Het droeg bijvoorbeeld bij tot de overbevolking, doordat een aantal beschikbare cellen systematisch vrij gehouden moesten worden met het oog op de preventieve isolatie van nieuw binnengekomen gedetineerden.

* En dan toch ook dit: er was niet alleen Corona, de zomer van 2020 ging de boeken in als de op zeven na warmste ooit. Niet vanzelfsprekend binnen de muren van een gevangenis."

- De gedetineerden ervaren het als uiterst frustrerend wanneer personeelsleden zich niet aan de veiligheidsregels (mondmaskerplicht,...) houden terwijl zij dat wel eisen van de gedetineerden. Wij kregen hier nogal wat klachten over en hebben de slordige toepassing van de veiligheidsregels door het personeel meermaals ook zelf vastgesteld. De directie heeft het personeel nochtans meermaals herinnerd aan de veiligheidsregels.

2.1.1 Valt er iets bijzonders te melden over zelfmoord of pogingen tot zelfmoord door gedetineerden?

Geen

2.1.2 Valt er iets bijzonders te melden over toegang tot psychologische/psychiatrische bijstand?

We hebben geen goed zicht op de gevolgen van Corona voor de toegang tot psychologische/psychiatrische bijstand in het PCB. Klachten over geen of onvoldoende toegang kunnen door ons niet gerelateerd worden aan Covid

2.2 Welke "best practices" werd er in uw instelling tot stand gebracht (op initiatief van de CvT en/of de directie) die u nuttig acht te delen met andere CvT's omdat ze bij hebben gedragen tot het behoud of verbetering (in een of andere vorm) van het psychisch welzijn van de gedetineerden. "

- Positief: invoering van webex-contact tussen gedetineerde en familie, weliswaar in heel beperkte mate (15 of 20'/week); dit systeem dient echt uitgebreid (dus ook beduidend meer toestellen nodig om dat mogelijk te maken)

- Systeem van strafonderbreking en vervroegde vrijlating vr gedetineerden op minder dan 6 maanden van einde straf